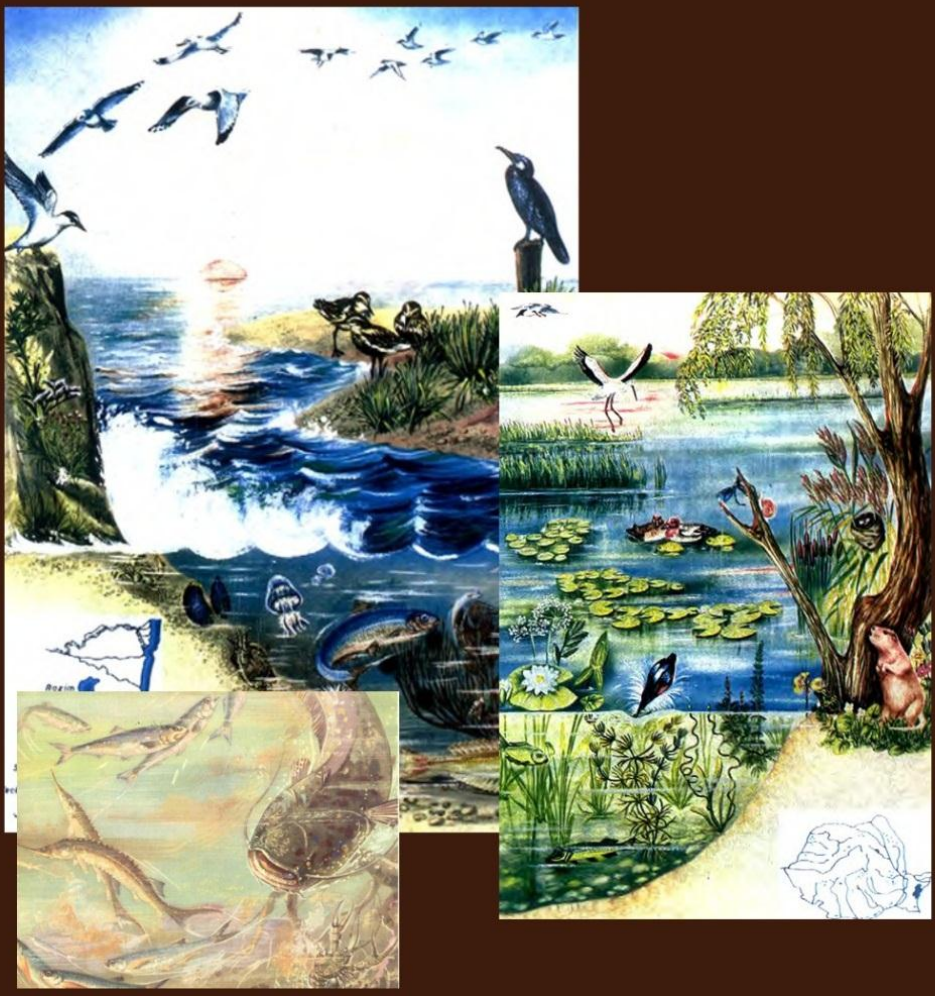

ENCICLOPEDIA COPIILOR
VIATA ÎN MAREA NEAGRA, ZONELE UMEDE SI BAZINUL DUNARII

ENCICLOPEDIA COPIILOR

Sursa:
Ministerul Mediului şi Pădurilor
www.mmediu.ro
- secțiunea „Colțul copiilor”.

I. VIAȚA ÎN MAREA NEAGRĂ

I.1. PEŞTII

RECHINUL (Squalus acanthias)[*]

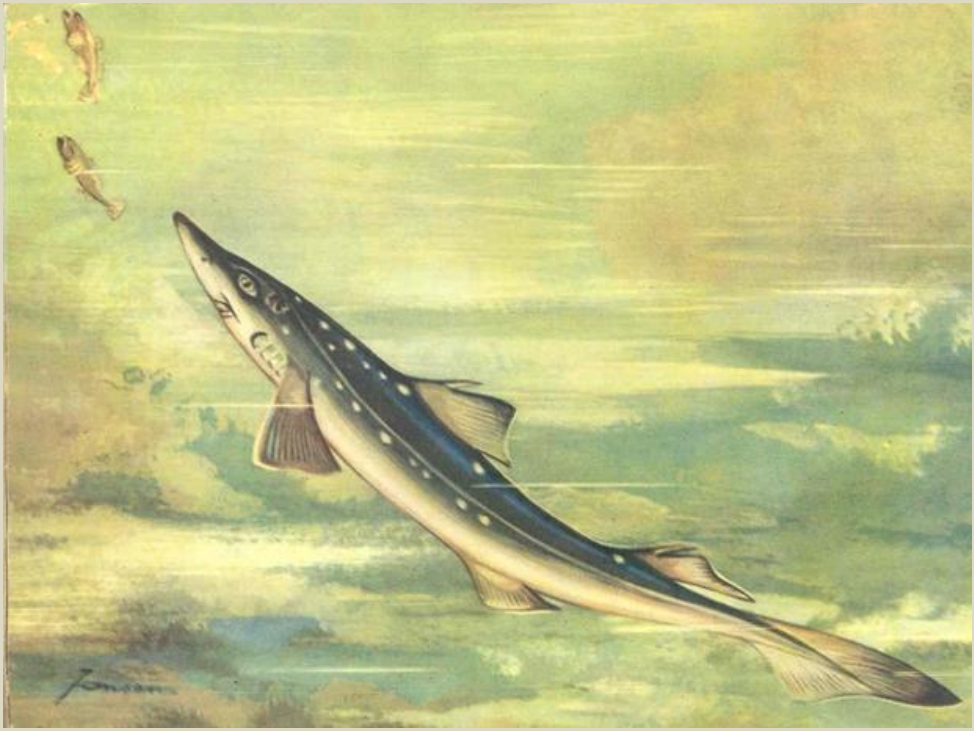

Rechinul din Marea Neagră – denumit şi „câinele de mare” - este mic în comparație cu semenii lui din oceane. Masculii, care au o lungime de până la 1,5 metri, sunt mai mici decât femelele cu 20-30 cm.

Corpul rechinului este cenuşiu-albăstrui, spatele şi părțile laterale fiind pigmentate cu numeroase pete albăstrui sau albe.

Rechinul este un duşman de temut al hamsiilor, guvizilor, scrumbiilor albastre şi al altor peşti mai mici, care trăiesc în Marea Neagră.

[*] - denumirea în limba latină a peştilor

Rechinii trăiesc singuri, dar, în perioada împerecherii (sfârşitul lunii februarie) se adună în grupuri restrânse. Interesant este că femelele nasc pui vii, care au o lungime de 25-30 cm.

Ficatul rechinului se utilizează pentru prepararea uleiului de peşte medicinal, bogat în vitamina A.

VULPEA DE MARE – VATOSUL (Raja clavata)

Vulpea de mare trăieşte la o adâncime ce nu depăşeşte 70 metri, pe fundul nisipos al mării. Foloseşte adesea anumite vicleşuguri în urmărirea prăzii.

Se hrăneşte cu peştişori sau crustacee. Este răspândită în Marea Neagră, Oceanul Atlantic, Marea Mediterană şi în vestul Mării Baltice.

Corpul vulpii de mare are forma unui romb, de culoarea nisipului, cu numeroase pete. Neobişnuită este

poziționarea ochilor, care sunt dispuşi pe partea dorsală a corpului. Pe burtă, vulpea de mare are țepi tociți. Pe spate şi coadă, însă, țepii sunt ascuțiți. Are o lungime ce variază între 70 cm şi 1,5 metri.

Femela depune 6-10 ouă mari, din care, după 4-5 luni, ies puii.

Din ficatul vulpii de mare se obține vitamina A.

PISICA DE MARE (Trygon pastinaca)

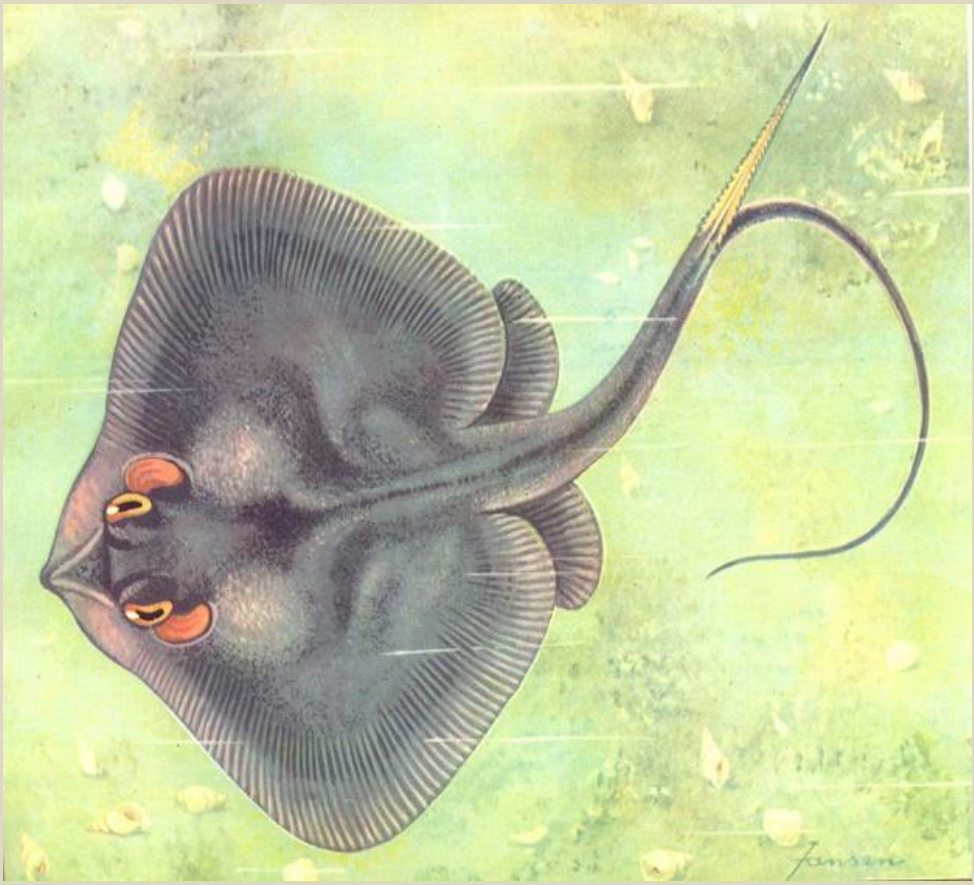

Pisica de mare trăieşte în apa tuturor mărilor şi oceanelor.

Are corpul de formă rombică şi o coadă lungă, cu 1-2 țepi veninoşi. Pielea este netedă, de culoare cenuşie-neagră sau verzuie-măslinie pe spate, iar pe burtă, albicioasă. Ajunge până la 60-70 cm lungime, uneori chiar la 2 metri şi greutatea de 6-16 kilograme.

Ca şi vulpea de mare, se hrăneşte cu peşti, moluşte şi crustacee.

Pisica de mare naşte pui vii, care măsoară între 30-33 cm lungime.

Din ficatul ei se obține un ulei bogat în vitamine, cu proprietăți antirahitice.

NISETRUL (Acipenser güldenstaedti)

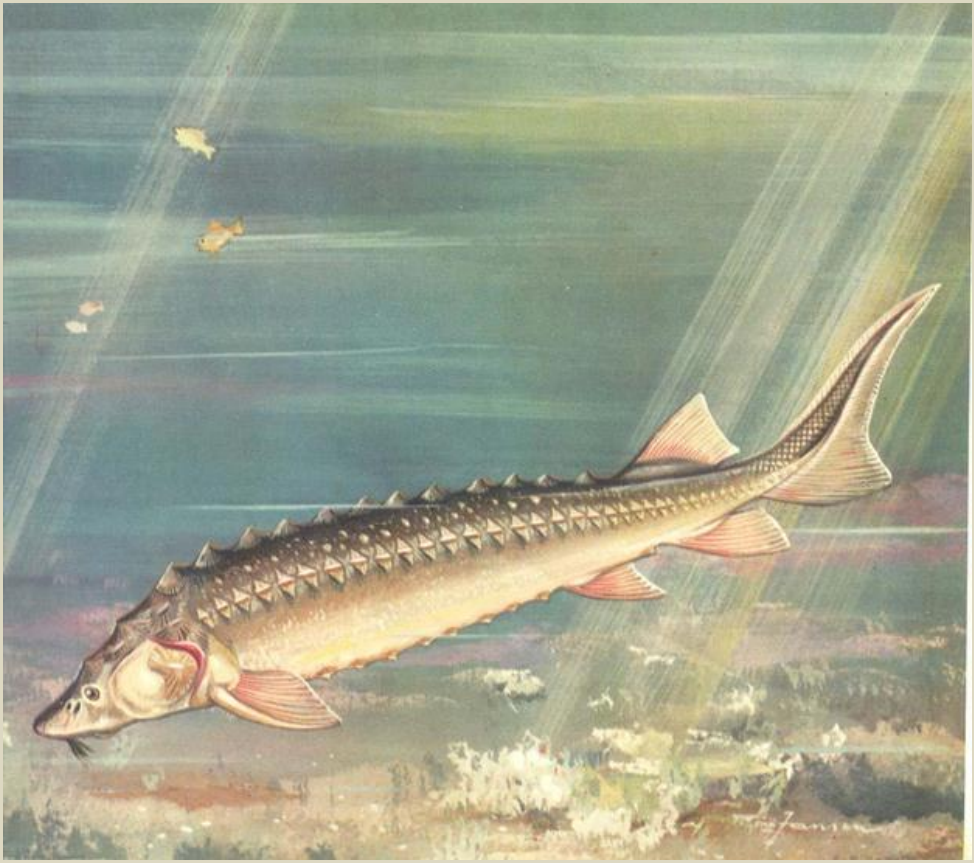

Nisetrul face parte din familia sturionilor. Corpul acestuia este acoperit de plăci. Are de obicei culoarea galben-cenuşiu şi o lungime ce variază între 80 cm şi 1,2 metri. Există, însă, şi exemplare care măsoară până la 2 metri şi cântăresc 60 kg.

Este un peşte marin migrator, care parcurge distanțe foarte lungi, pentru a se înmulți în fluvii. Primăvara, femelele depun icrele în fluvii. Puii trăiesc în Dunăre până în iunie-iulie, când se deplasează spre mare. Până la 2-3 ani, aceştia rămân la gurile fluviului Dunărea.

PĂSTRUGA (Acipenser stellatus)

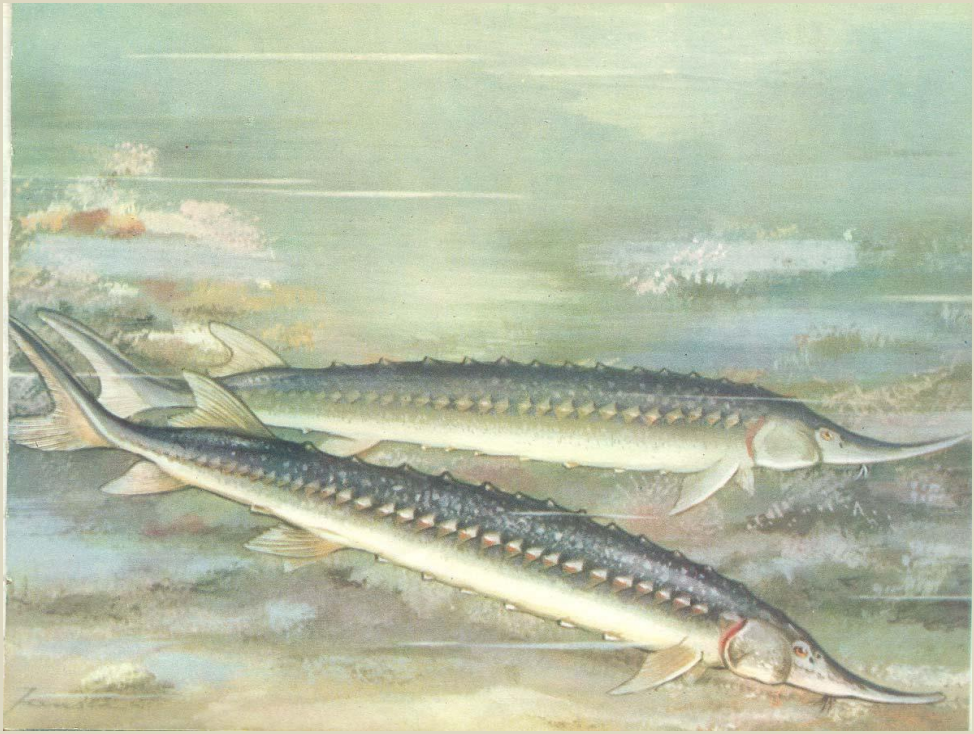

Dintre toți sturionii, păstruga are talia cea mai zveltă şi mai elegantă. Capul este acoperit cu şiruri de plăci osoase, care formează adevărate scuturi. Botul este lung şi lățit.

Culoarea corpului variază după mediul în care trăieşte. Astfel, păstruga din Marea Neagră are o culoare aproape neagră, iar cea din Dunăre este cenuşie.

Poate ajunge la o lungime maximă de 2,14 m şi la o greutate de 68 kg. Dar, de obicei, păstruga nu măsoară mai mult de 1 metru.

Este un peşte migrator, care trăieşte în Marea Neagră, Marea de Azov şi Marea Caspică. Rar, pătrunde în Marea Adriatică, prin strâmtoarea Bosfor.

Se hrăneşte cu peşti şi moluşte mici. Păstruga se înmulţeşte în Dunăre.

MORUNUL (Huso huso)

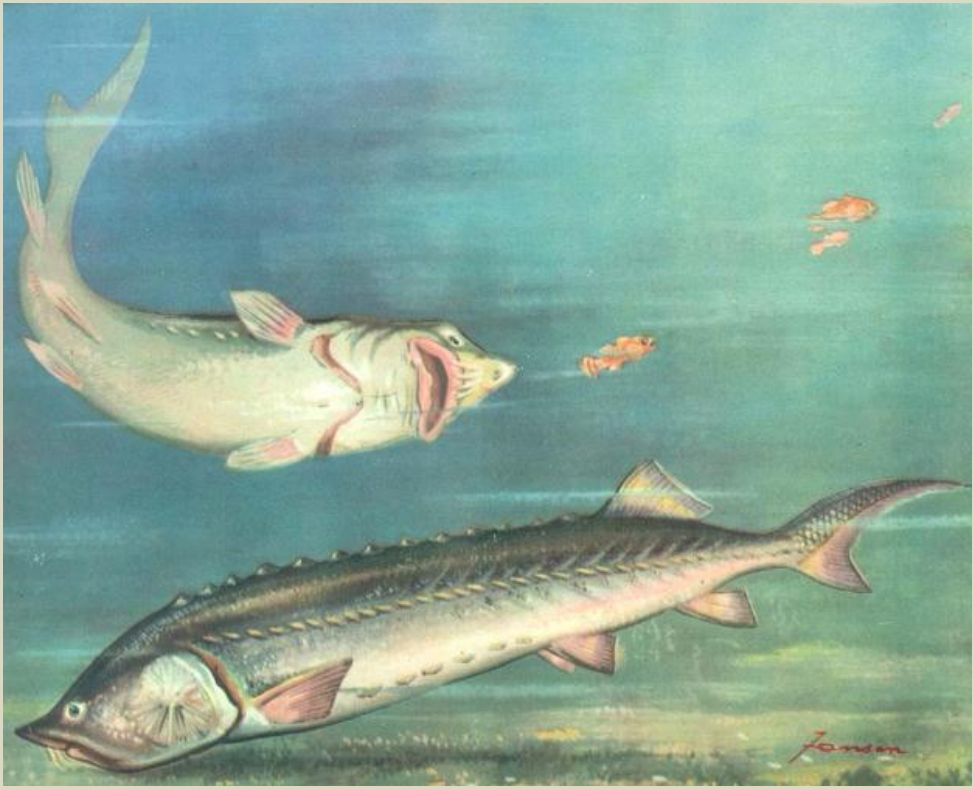

Morunul este cel mai mare peşte din apele României, Marea Neagră şi Marea Caspică. Face parte din familia sturionilor. Poate ajunge la peste o tonă greutate şi aproximativ 9 metri lungime.

Asemenea exemplare trăiesc până la 75 de ani. De obicei, însă, morunii măsoară 2-2,5 metri şi cântăresc până la 80 kg. Culoarea corpului este, în general, cenuşie, iar abdomenul este alb. Morunii din Marea Neagră au o culoare mai închisă, aproape neagră.

Fiind un peşte marin migrator, morunul se deplasează, începând din luna martie, în râuri şi fluvii pentru reproducere. Unele exemplare ajung în fluvii vara sau toamna, unde rămân şi pe timpul iernii. Altele iernează în mare, la o adâncime de 60-70 metri.

Se hrănesc cu moluşte, creveți, hamsii şi guvizi. Atât icrele, cât şi carnea morunului sunt foarte scumpe şi apreciate.

CHEFALUL MARE sau LABANUL (Mugil cephalus)

Chefalul mare ajunge la 62 cm şi o greutate de 3,5 kg după ce trece de 16 ani. Exemplarele obişnuite măsoară însă 25-50 cm şi ating o greutate de până la 1 kg.

După ce se reproduc şi iernează în mare, atât puii, cât şi adulţii migrează spre coastă şi pătrund în lacurile litorale şi chiar în gurile fluviilor. Aici caută apa bine încălzită. Cât timp temperatura este ridicată şi apa caldă, chefalii mari nu părăsesc aceste ape puţin adânci. La primele semne de răcire a vremii, migrează înapoi în mare.

Chefalul mare are carnea şi icrele foarte bogate în iod.

LUFARUL (Pomatomus saltatrix)

Lufarul este un peşte marin răpitor lacom şi de temut. Răspândit în aproape toate mările, oceanele Atlantic şi Indian, el trăieşte şi în zona litorală a Mării Negre.

Are o lungime ce variază între 30 şi 50 cm (rar ajunge la 1,10 m). Lufarul are dinți puternici şi înoată cu viteză atât la suprafață, cât şi la fundul apei.

Se hrăneşte înghițind cu lăcomie scrumbii, aterine şi stavrizi, pe care îi urmăreşte în deplasările lor.

ŞPROTUL (Sprattus sprattus phalericus)

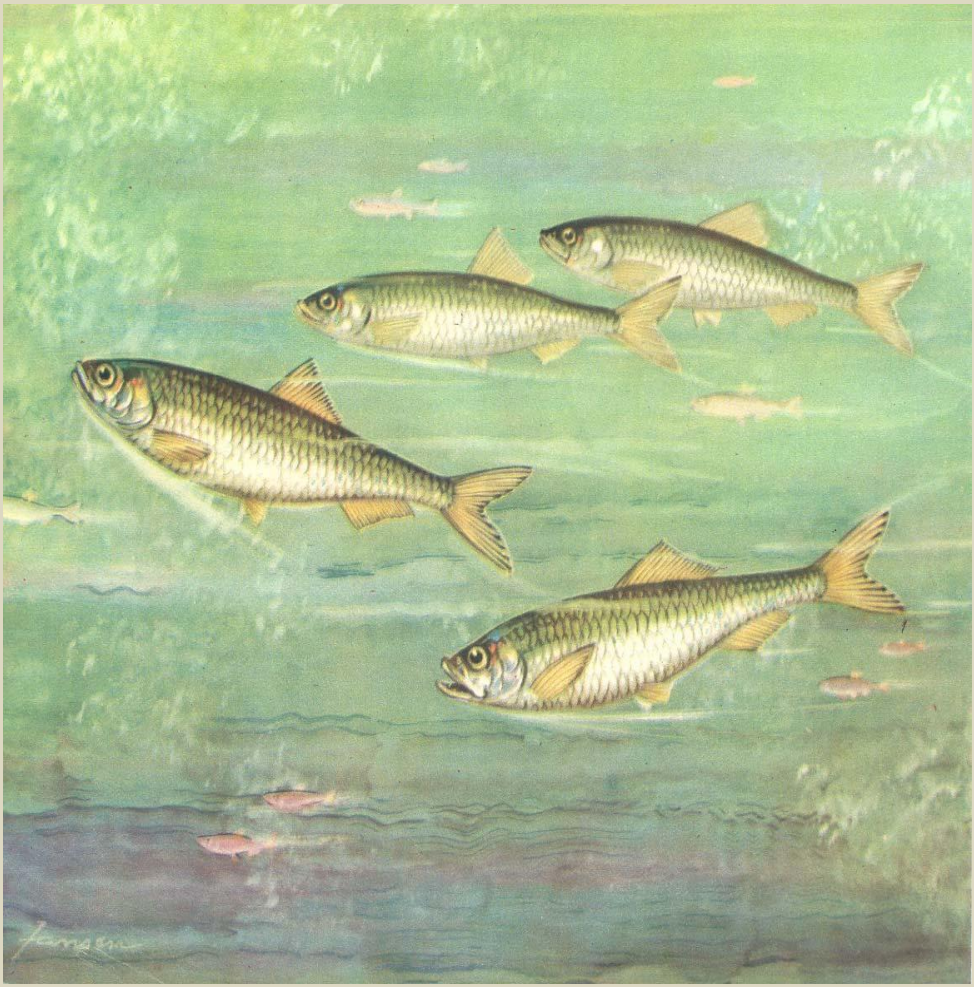

Şprotul este un peşte mic, răspândit în Oceanul Atlantic, Marea Mediterană şi Marea Neagră. Trăieşte în cârduri mari, care migrează de-a lungul întregului litoral. Nu ajunge, însă, niciodată în lacuri şi râuri.

De obicei, măsoară între 8 şi 11 cm şi cântăreşte 9 grame.

Din şprot se prepară conserve în ulei foarte gustoase.

STAVRIDUL (Trachurus mediterraneus ponticus)

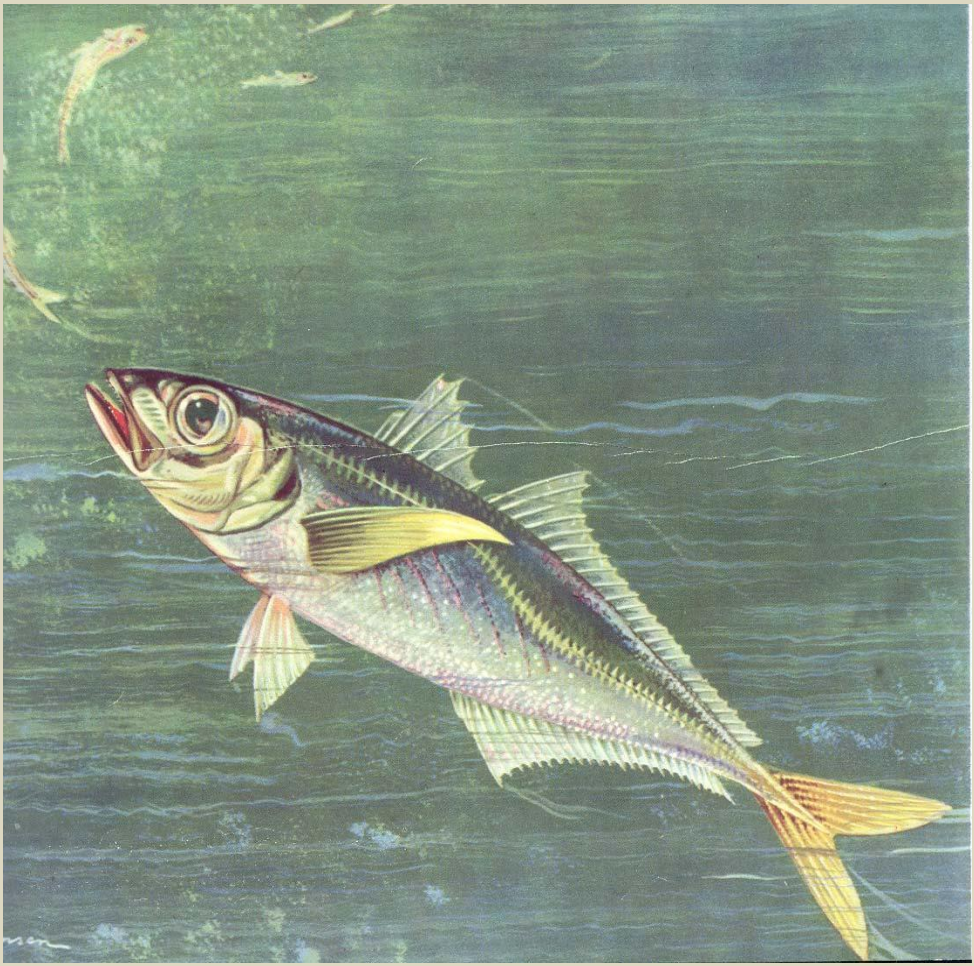

Stavridul este unul dintre cei mai răspândiți şi mai frumoşi peşti din Marea Neagră.

Lungimea lui ajunge până la 50 cm, iar greutatea poate atinge 2 kg. Coloritul corpului este frumos: verzui pe spate şi argintiu cu irizații albastre-violete pe laturi şi abdomen.

Fiind un peşte foarte răspândit în mările şi oceanele lumii, stavridul se pescuieşte în cantități industriale.

HAMSIA (Engraulis engrasicholus ponticus)

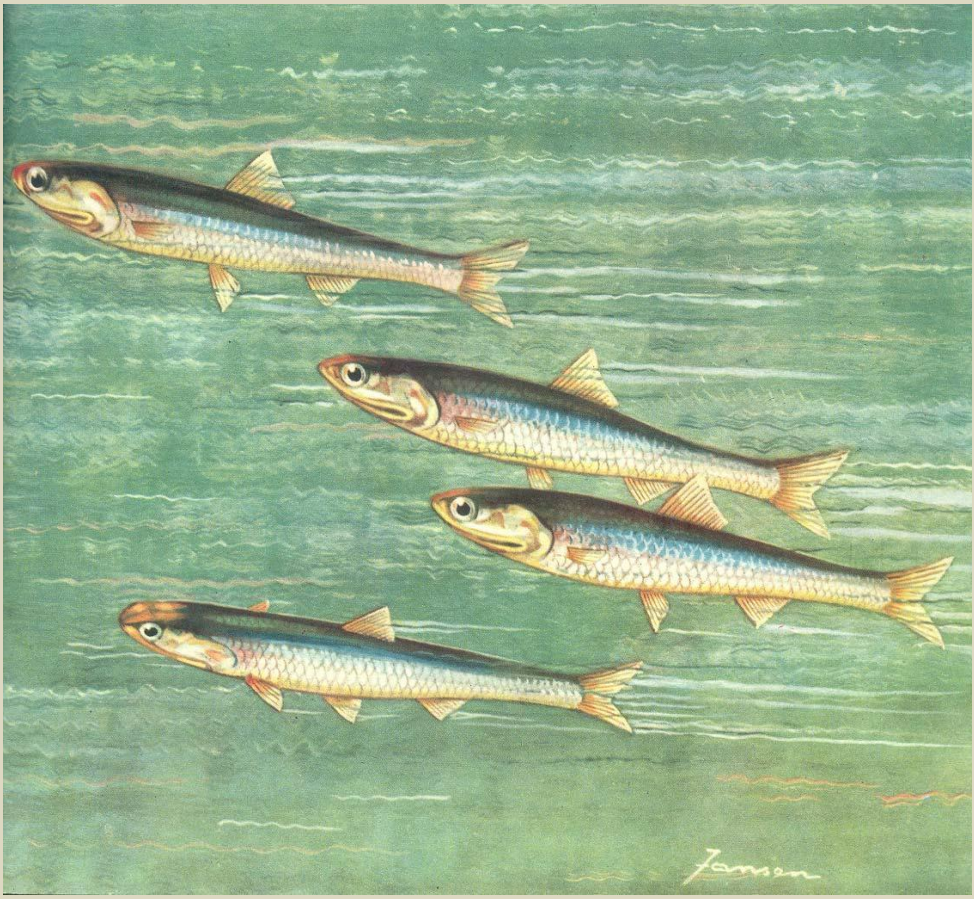

Hamsia este un peşte foarte răspândit în Marea Neagră.

Are o lungime de 8-12 cm şi o greutate de până la 10 grame. Are un corp aproape cilindric, iar falca superioară este mult mai lungă decât cea inferioară, ceea ce permite gurii să se deschidă larg.

Trăieşte în cârduri mari, uneori de zeci de mii de indivizi. Este un peşte migrator: pătrunde deseori în lacurile litorale dulci-sărate. În căutarea hranei, hamsia ajunge chiar şi în Marea de Azov.

SCRUMBIA ALBASTRĂ (Scomber scombrus)

Scrumbia este unul dintre cei mai valoroşi peşti ai Mării Negre. Se întâlneşte şi în Oceanul Atlantic, Marea Mediterană, Marea Nordului şi Marea de Azov.

Măsoară 20-30 cm şi are o greutate de până la 250 grame. În căutarea hranei, scrumbia albastră se deplasează de la o mare la alta. Se hrăneşte cu plancton, viermi şi peşti. Puii de scrumbie pătrund în Marea Neagră, deoarece aici găsesc hrană din belşug pentru a se dezvolta. După ce se ospătează, cârdurile de scrumbii albastre se întorc în Marea Marmara, unde se reproduc.

Scrumbia albastră are o carne grasă, dulce şi gustoasă, lipsită de oase şi foarte apreciată.

ATERINA (Atherina mochon pontica)

Este un peştişor lung de 9-10 cm, specific Mării Negre. Interesant este faptul că aterinele tinere sunt aproape transparente.

Cârdurile de aterine migrează de-a lungul ţărmului, căutându-şi hrana. Câteodată, pătrund şi în lacurile litorale dulci sau sărate.

Carnea acestui peşte este fină şi gustoasă.

ȚIPARUL DE MARE – ANGHILA sau HELIOSUL

(Anguilla anguilla)

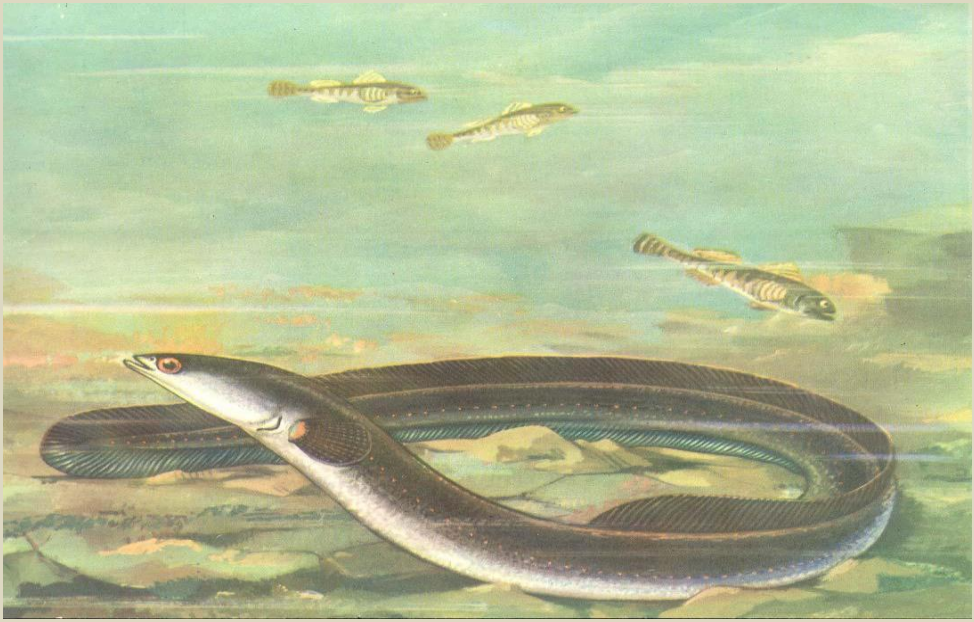

Anghila se întâlneşte rar în Marea Neagră, Dunăre, unele bălți din zona Dunării şi râuri afluente ale Dunării.

Peştele este lung de 0,50-1 m, cântăreşte 2 kg (uneori, 4-5 kg) şi se aseamănă cu un şarpe.

Am putea spune că anghila trăieşte doar pentru a întreprinde două mari călătorii. Prima călătorie este cea de nuntă: la vârsta de 6-9 ani, anghila părăseşte locurile unde şi-a petrecut tinerețea şi se îndreaptă spre locurile de reproducere – o călătorie de mii de kilometri care se opreşte în zona Mării Sargaselor după 5-6 luni. Este drumul fără întoarcere, căci, după această călătorie, anghila moare.

Puii, care nu depăşesc 2 mm, pornesc în cea de-a doua călătorie – a vieții - înotând la suprafața apei către apele dulci ale Europei pe acelaşi drum ca şi generațiile anterioare. Aceştia pleacă din locul unde au luat naştere către meleagurile unde şi-au petrecut tinerețea strămoşii lor. La început, sunt purtați de curenți, iar după 2 ani înoată

orientându-se cu ajutorul organelor de simț. În decursul călătoriei, care durează 3 ani, puiul de anghilă creşte până la 75 mm.

La început, este un peştişor fricos, care trăieşte în cărduri şi se hrăneşte cu răcuşori, melci şi peştişori. Cu trecerea anilor, anghila devine răpitor, pregătindu-se pentru a întâmpina peripețiile şi greutățile călătoriei de nuntă.

ZĂRGANUL (Belone belone)

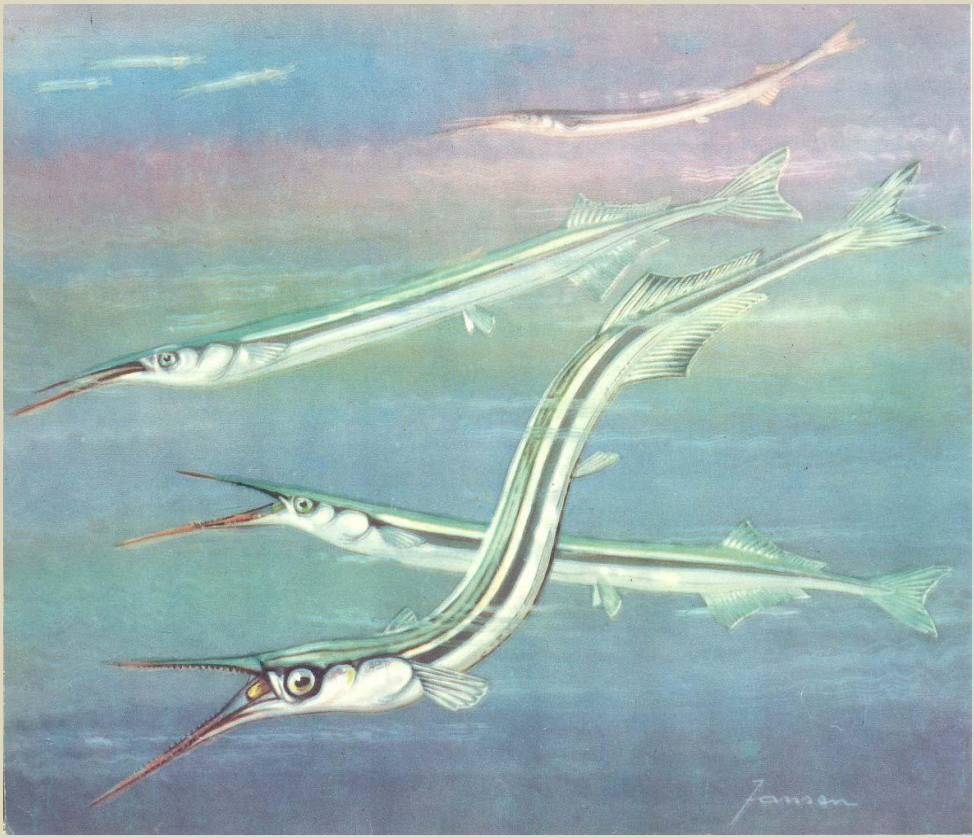

Zărganul trăieşte în apele Mării Negre, care scaldă litoralul nostru, ca de altfel în întreaga zonă de coastă a Mării Negre şi Mării de Azov.

Denumirea populară a zărganului este „ştiuca de mare”, deoarece acesta seamănă cu o ştiucă. Are corpul lung, zvelt, foarte subțire şi aproape cilindric. Botul zărganului este lung, cu falca inferioară proeminentă şi fără dinți, care se găsesc numai pe falca superioară.

Spatele acestui peşte este verzui-alburiu, iar laturile şi burta sunt de culoare argintie. Oasele sunt verzi.

Se hrăneşte cu hamsii şi pui de chefal.

CALCANUL (Rhombus maeoticus)

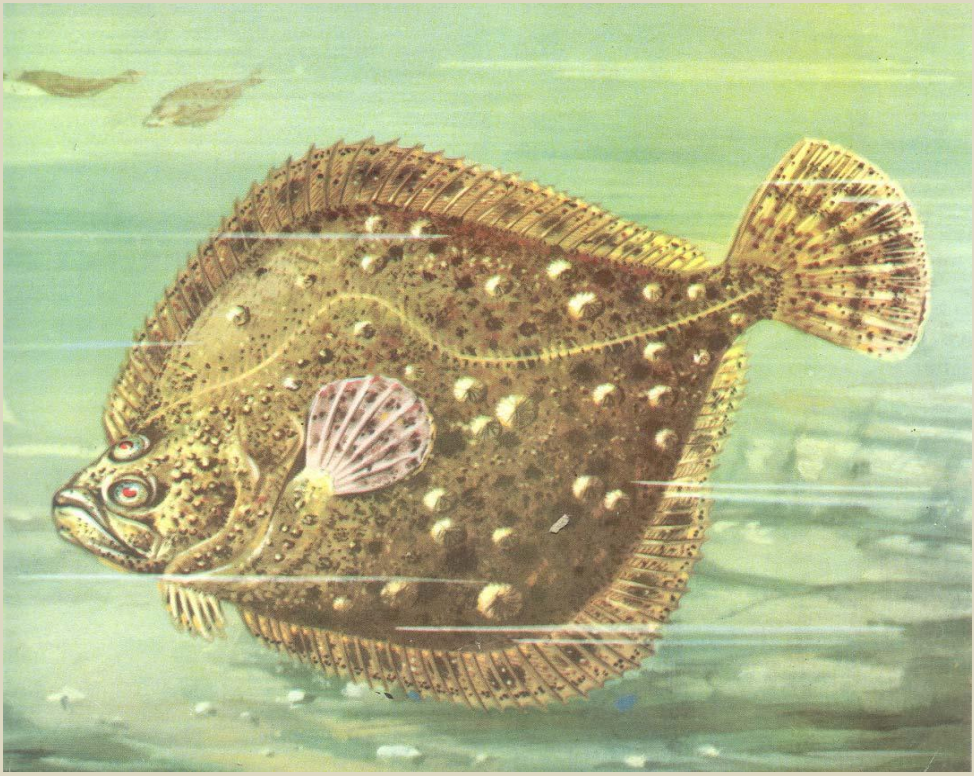

Calcanul are o formă ciudată: este turtit lateral, cu ochii situați pe partea stângă a capului. Dacă privim un calcan, ceea ce vedem deasupra este partea lui stângă şi nu spatele, deoarece el stă aşezat pe partea dreaptă.

Dar calcanul nu a fost de mic un peşte atât de ciudat. Din ou iese un peştişor perfect simetric, care, după două luni, capătă forma turtită. Corpul calcanilor adulți este acoperit cu solzi mici şi „butoni” osoşi mari. Ajunge până la 1 metru lungime şi o greutate de 8-10 kilograme.

În ciuda faptului că, după înfățişare, pare un peşte paşnic, calcanul este totuşi un răpitor care vânează hamsii, guvizi sau alți peşti mici.

Carnea calcanului este albă şi gustoasă.

CAMBULA (Pleuronectes flesus)

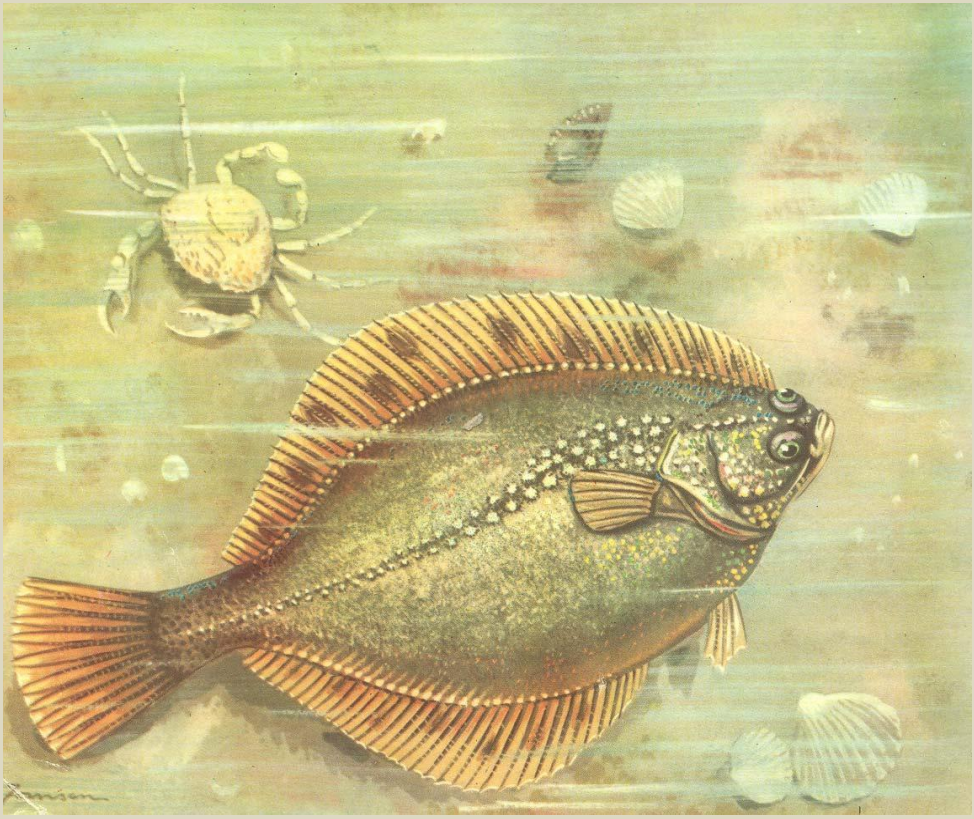

Cambula este răspândită în Marea Neagră, Marea de Azov şi Marea Marmara.

Spre deosebire de calcan, are corpul rombic, alungit, acoperit cu solzi mici şi culcat pe partea stângă. Ceea ce se vede deasupra nu este spatele peştelui, ci una dintre laturile corpului. Nu creşte mai mult de 45 cm şi atinge o greutate ce variază între 100 şi 300 grame.

Cambula trăieşte pe fundul nisipos la mării, de unde îşi adună hrana (peştişori, moluşte, viermi, crustacee). Interesant este că puii trăiesc în ape dulci. La maturitate, cambula migrează în apele sărate ale mării.

LIMBA DE MARE (Solea nasuta)

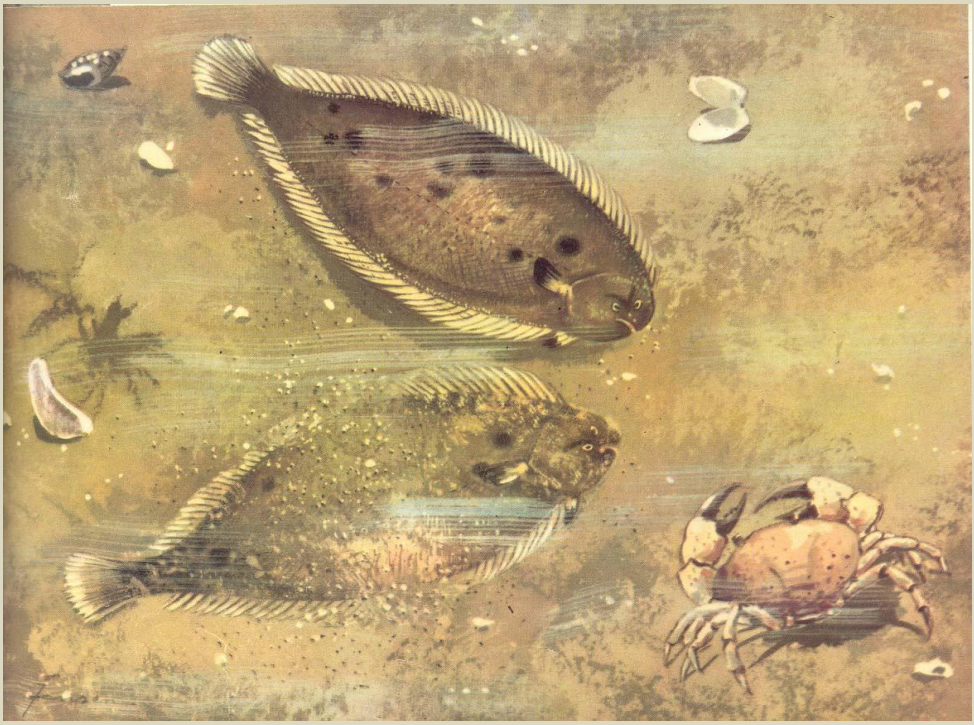

Limba de mare este un peşte care trăieşte pe fundul nisipos al mării. Ambii ochi se găsesc pe partea dreaptă a corpului. Gura este mică, iar falca superioară se prelungeşte peste cea inferioară. Corpul este acoperit cu solzi mai aspri pe partea dorsală şi mai mărunți pe cealaltă parte.

Acest peşte are capacitatea de a-şi schimba culoarea corpului în funcție de nuanțele fundului mării. Interesant este faptul că procesul este dirijat de ochi, prin intermediul sistemului nervos. Această însuşire a fost demonstrată experimental: peştii orbi nu mai sunt capabili să-şi schimbe culoarea corpului.

Limba de mare trăieşte ascunsă în nisip, de unde vânează insecte şi crustacee. Nu are o lungime mai mare de 30 cm, fiind cel mai mic peşte asimetric din apele noastre.

CĂLUȚUL DE MARE (Hippocampus hippocampus)

Căluțul de mare vieţuieşte printre tufele de iarbă de mare, la o distanță mică de țărm. Acest peştişor curios pare o piesă de şah şi măsoară 10-12 cm.

Interesant este faptul că puii se dezvoltă într-o pungă situată sub abdomenul masculului, de unde, după 2-3 săptămâni, se răspândesc în apa mării.

Căluțul de mare îşi poate schimba culoarea corpului pentru a se adapta mediului înconjurător şi a se feri de duşmani.

ACUL DE MARE (Syngnathus tenuirostris)

Printre tufele de Zostera trăieşte acul de mare. Este un peşte ciudat, care seamănă cu o tijă subțire de trestie cu multe noduri, de grosimea unui creion.

Acul de mare este răspândit în Marea Neagră, Marea Mediterană, Marea Adriatică şi Marea de Azov.

Atinge o lungime de 36,5 cm, are botul lung şi turtit lateral. Spre deosebire de alți peşti, acul de mare înoată vertical. Se hrăneşte cu peştişori şi crustacee, fiind foarte mâncăcios din fire.

PEŞTELE CU SPADĂ (Xyphias gladius)

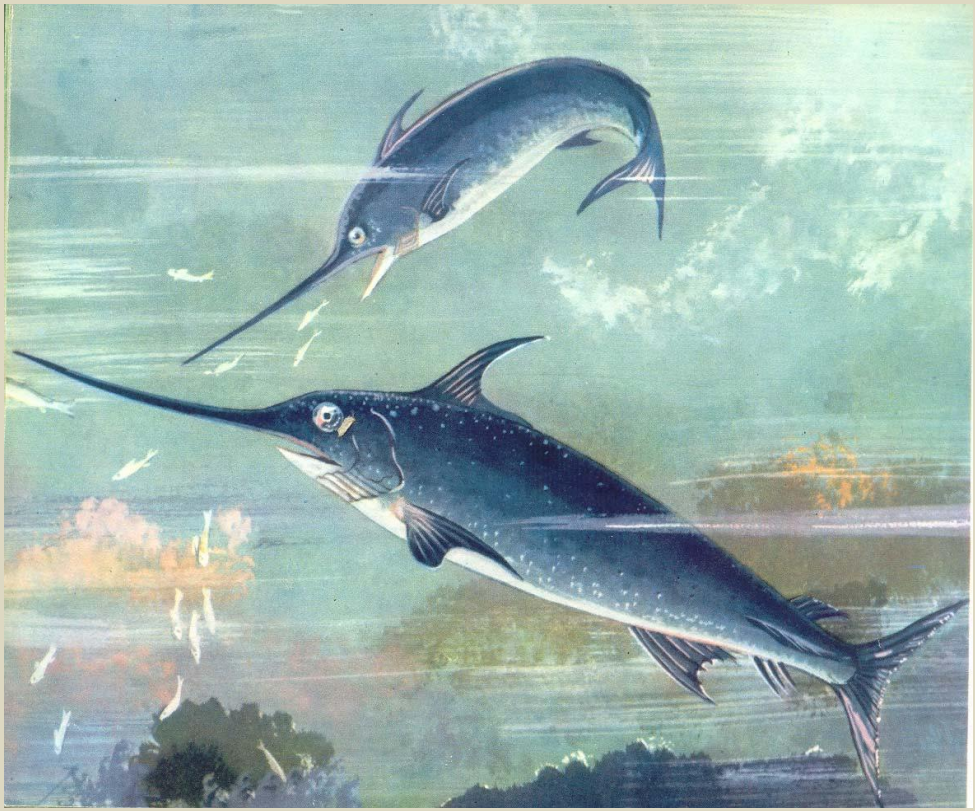

Peştele cu spadă – sau peştele cu suliță – este unul dintre cei mai temuți peşti ai mărilor şi oceanelor. Este foarte curajos şi se încumetă să atace chiar peştii mari.

Toată puterea şi îndrăzneala lui stau în falca de sus, prelungită ca o spadă puternică şi tăioasă, care străpunge burta adversarului. Peştele, care ajunge la 3-5 metri lungime şi până la 300 kilograme, are corpul lipsit de solzi, de culoare albastru închis (sau cafeniu închis) pe spate şi argintiu pe abdomen.

Nu numai peştii, ci şi pescarii se tem de peştele cu spadă, deoarece uneori acesta atacă ambarcațiunile, pe care le poate sparge.

GUVIDUL DE MARE (Gobius ophiocephalus)

Pe fundul pietros al Mării Negre, în vecinătatea țărmului, trăieşte guvidul de mare. Are capul turtit, lat, cu buza superioară groasă şi lățită lateral. Înotătoarele de pe burtă sunt unite şi formează o ventuză cu ajutorul căreia peştele se poate fixa de stânci.

Se hrăneşte cu diverse crustacee. Guvidul de mare nu depăşeşte 25 cm lungime.

RÂNDUNICA DE MARE (Trigla lucerna)

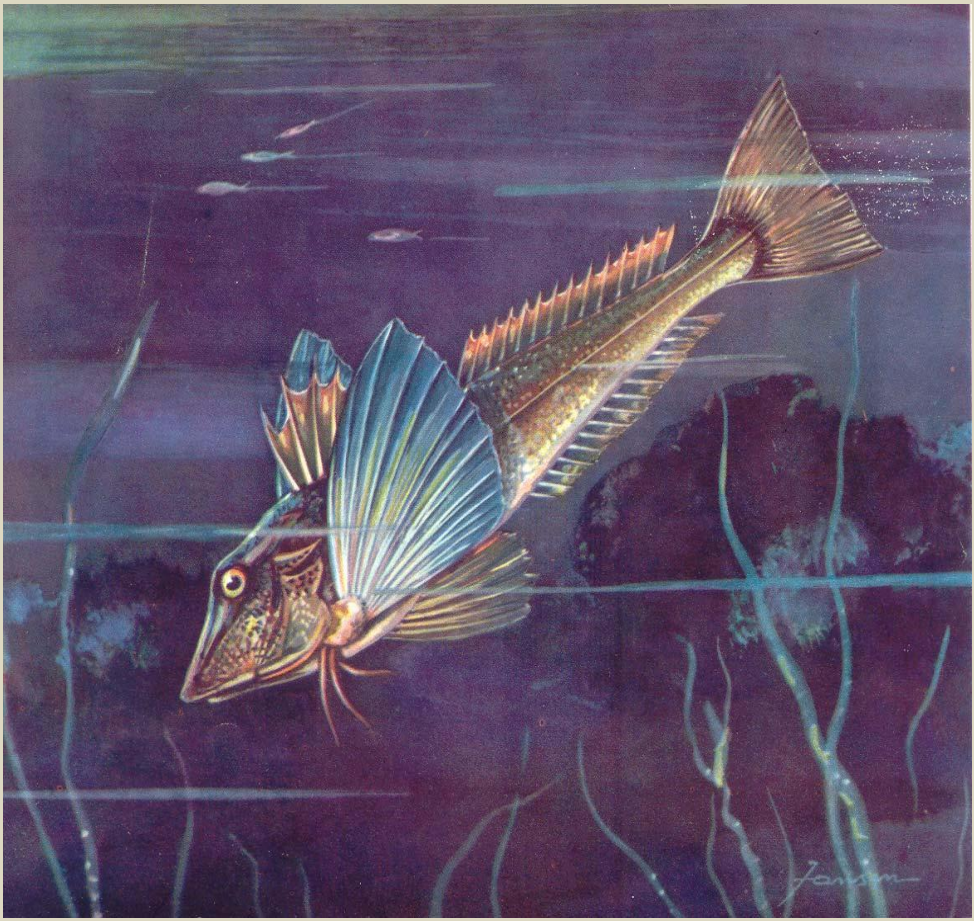

Rândunica de mare este un peşte marin rar, care ajunge până la 66 cm lungime şi 3 kilograme. Are corpul viu colorat, acoperit cu solzi mici.

Înotătoarele pectorale, care par nişte aripi de rândunică, se prelungesc asemenea unor gheare îndoite, cu ajutorul cărora peştele se poate târâ pe fundul mării.

Datorită culorilor sale vii, rândunica de mare este cel mai frumos peşte din Marea Neagră. Are o carne foarte gustoasă.

DRAGONUL sau DRACUL DE MARE (Trachinus draco)

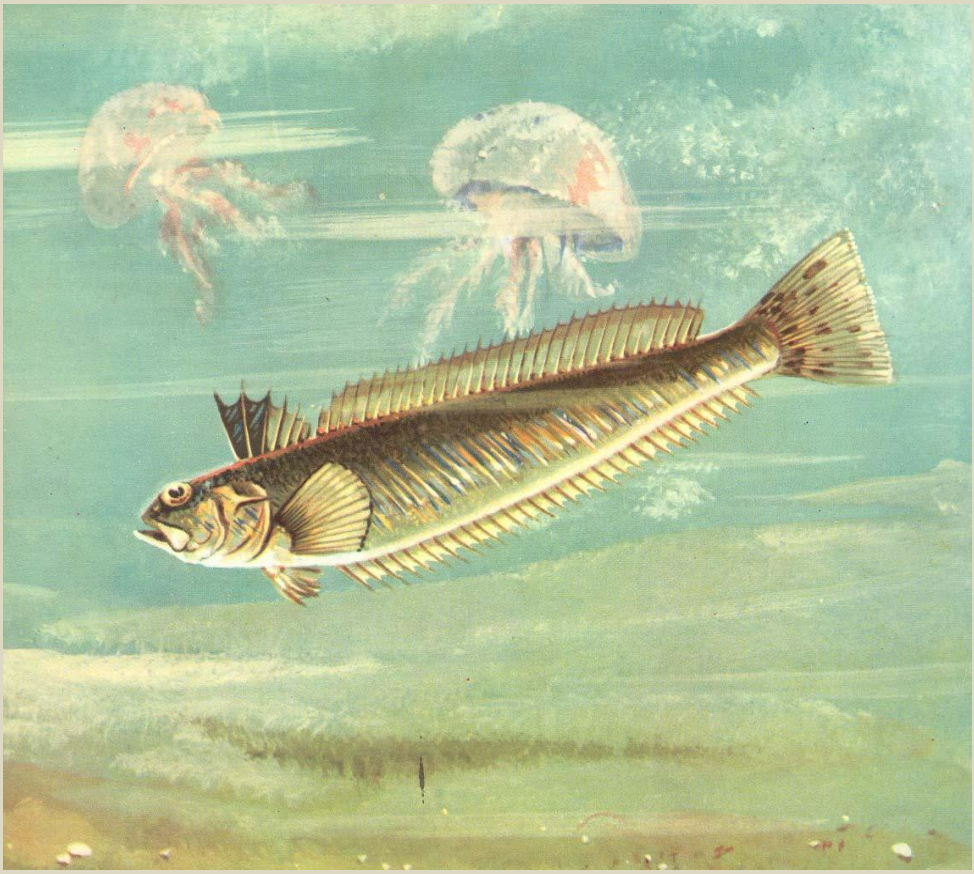

În apropierea țărmului, pe fundul nisipos al mării, trăieşte dragonul sau dracul de mare. Este răspândit în Marea Neagră, Marea Mediterană, Marea de Azov, precum şi în apele țărmurilor europene ale Oceanul Atlantic.

Nu are o lungime mai mare de 30-40 cm. Dragonul are o înfățişare ciudată: capul umflat, ochii bulbucați şi mari. Pe spate are o înotătoare formată din țepi veninoşi a căror înțepătură este foarte dureroasă.

Se hrăneşte cu viermi, crustacee, pui de peşti şi în special pui de calcan.

BOUL DE MARE (Uranoscopus scaber)

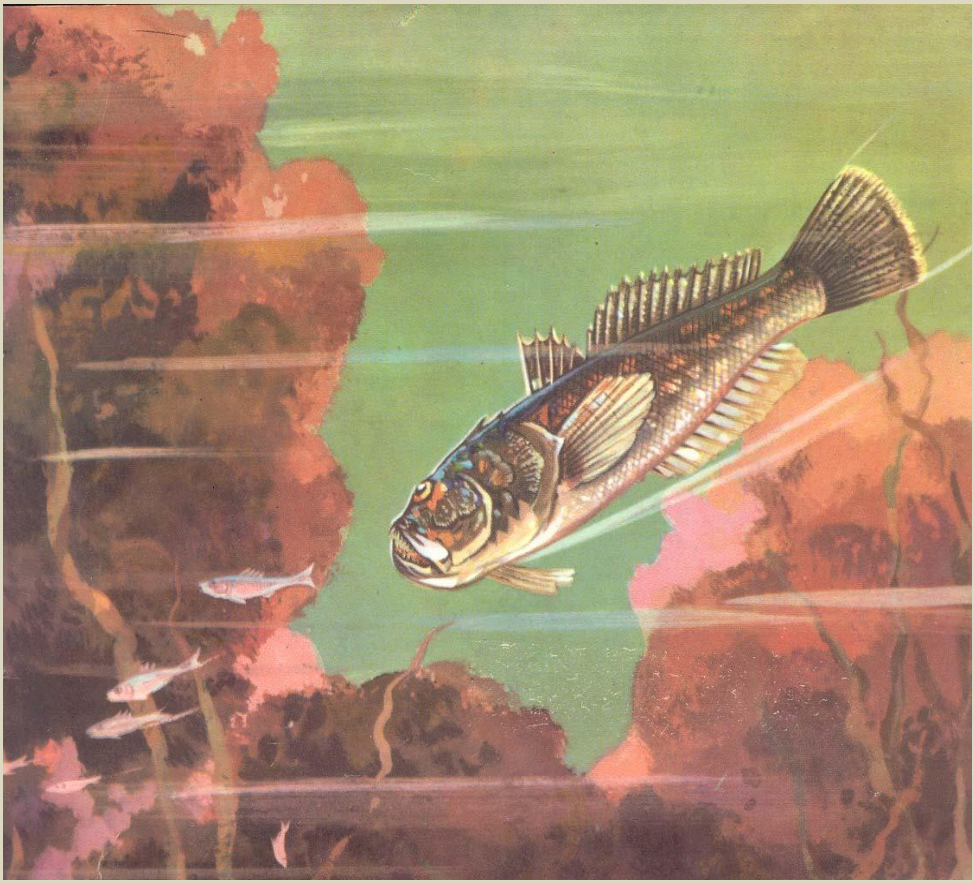

Boul de mare este un peşte cu corpul umflat şi o lungime de circa 30 cm. Pe cap are nişte prelungiri asemănătoare coarnelor de la vite, de unde-i provine şi denumirea. Seamănă cu dragonul, dar are buzele mai groase, iar capul este îmbrăcat în plăci osoase.

Trăieşte acoperit în nisip, de unde vânează fără efort pui de peşte şi viermişori. Are o armă foarte eficientă ce păcăleşte prada: din gură îi atârnă un filament, pe care peştişorii îl cred vreo algă. Aceştia se reped să-l înhaţe şi cad direct în gura boului de mare.

SCORPIA DE MARE sau PORCUL DE MARE

(Scorpaena porcus)

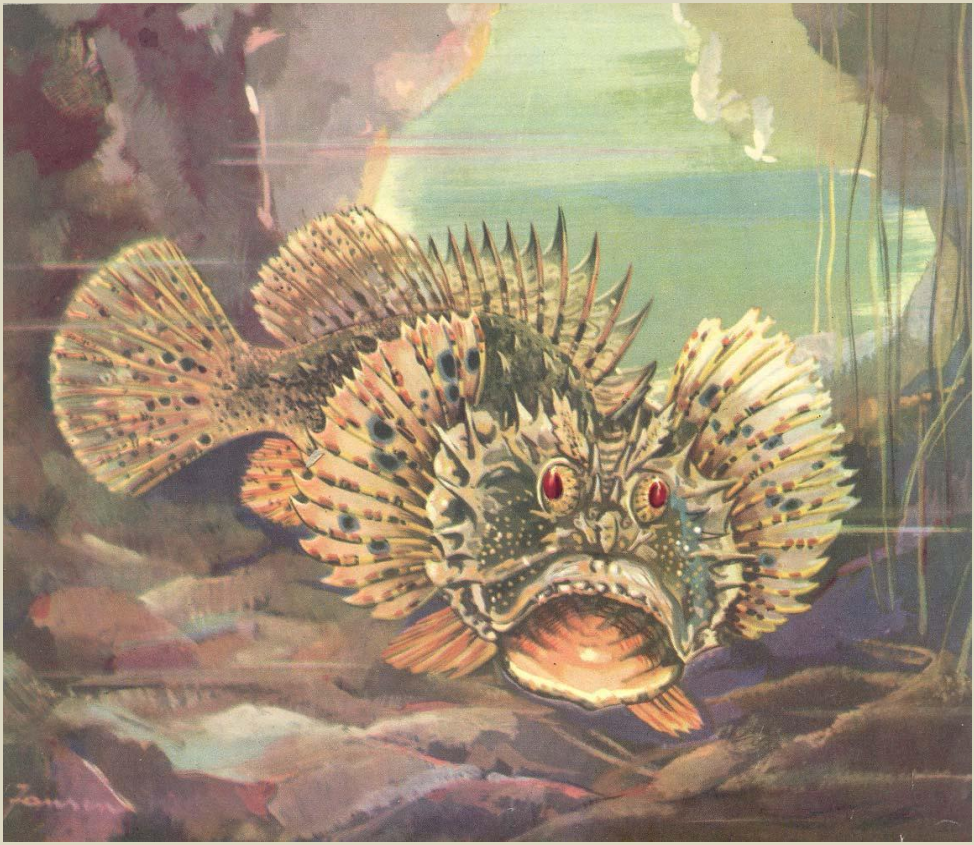

Scorpia de mare este un peşte ciudat, care trăieşte de obicei în apele Oceanului Atlantic şi în Marea Mediterană. Se întâlneşte, însă, şi în Marea Neagră.

Măsoară 15-20 cm, foarte rar 30 cm. Capul este acoperit cu plăcuțe osoase. Corpul are o culoare cafenie, cu puncte negre. Înotătoarele scorpiei de mare au țepi veninoşi, care sunt arme temute de atac.

Interesant este faptul că acest peşte are capacitatea de a-şi schimba culoarea corpului, pentru a se adapta mediului înconjurător.

I.2. MAMIFERELE

A. DELFINII

Afalinul (delfinul cu bot de sticlă sau delfinul cu bot gros)

Tursiops truncatus ponticus*

Este cea mai cunoscută specie din Marea Neagră, având o lungime cuprinsă între 1,9 m si 3,3 m. Greutatea exemplarelor mature variază între 150 şi 650 kg. Se adaptează excelent vieții în captivitate şi are cel mai lung ciclu de viață (25-30 ani).

După 12 luni de gestație, femela dă naştere unui pui de 1-1,3 m lungime. Acesta se alăptează câteva luni, după care începe să se hrănească cu heringi, calcani, chefali, hamsii.

* - denumirea în limba latină

Delfinul adult are o viteză de deplasare ce variază între 28 şi 33 km/oră. Uneori, afalinul coboară la adâncimi de până la 90-100 m.

Delfinul comun

– *Delphinus delphis ponticus*

Are o lungime cuprinsă între 1,5-1,8 m (maximum 2 m) şi o greutate de până la 55 kg (uneori poate ajunge la 100 kg).

Durata maximă de viaţă a speciei este de 30 de ani. Puii se hrănesc cu lapte matern doar 5-6 luni, după care încep să consume peşti mici care trăiesc în cârduri (şprot şi hamsii).

Deşi trăieşte mai mult în largul mării, delfinul comun poate ajunge şi în apele mai puţin adânci, urmărind cârdurile de peşti în migraţie.

Focena (porcul de mare sau marsuinul)

Phocoena phocoena relicta

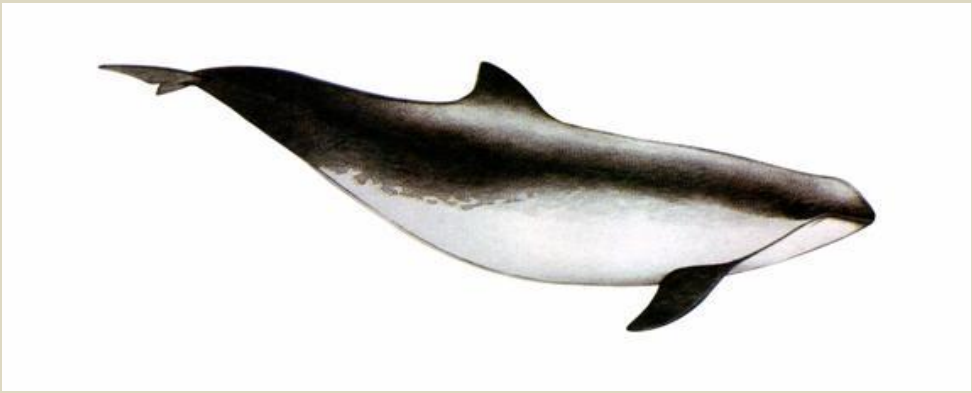

Este denumit popular focenă, porc de mare sau marsiun. Măsoară între 1,3 şi 1,5 m şi cântăreşte aproape 30 kg.

Focena este specia care trăieşte cel mai puțin; durata de viață, în mediul său natural, variază între 7 şi 8 ani (cel mult 13-15 ani).

După 9-11 luni de gestație, femela naşte un singur pui. Acesta se alăptează între 4 şi 6 luni, după care începe să se hrănească singur cu diferite specii de peşti mici.

Grupuri răzlețe de focene pot fi observate la sud de Constanța, până la Costineşti, la adâncimi reduse, în apropierea litoralului. În lunile noiembrie şi decembrie, aceşti delfini ajung până la gurile Deltei Dunării.

B. FOCILE

Focile călugăr

Monachus monachus

Foto: Cem Kirac SAD/AFAG (Zaitsev, Yu., Mamaev, V., 1997 – **Biological Diversity in the Black Sea. A Study of Change and Decline,** p. 114)

Monachus monachus **–** singura specie de focă din Marea Neagră – este amenințată cu dispariția. Focile călugăr trăiesc în Marea Mediterană, Marea Egee, Marea Neagră, precum şi de-a lungul coastelor Africii de nord-vest.

În anii `30, cea mai mare colonie de foci călugăr din Marea Neagră – 128 de exemplare – a fost localizată în zona Capului Caliacra (Bulgaria). Astăzi, cine observă vreo focă în apele Mării Negre se poate considera norocos.

Mulți specialişti consideră că Monachus monachus nu are viitor în Marea Neagră din cauza faptului că țărmurile

acesteia sunt prea populate. Ei speră că țărmul Anatoliei (Turcia), care are numeroase peşteri pustii şi grote submarine, ar putea constitui refugiul ultimelor foci călugăr din Marea Neagră.

Focile adulte măsoară până la 2,8 metri lungime şi cântăresc între 250 şi 400 kg. Blana de pe spatele focilor este maro inchisă, uneori neagra, iar cea de pe burtă are culoarea galbenă. Puii nou născuți ajung până la 1,20 metri şi 26 kg.

Nu sunt mamifere migratoare, ci viețuiesc în zone limitate; de obicei nu conviețuiesc cu alte foci.

Focile călugăr se hrănesc cu peşti şi caracatițe.

I.3. CRUSTACEELE

CREVETA DE IARBĂ, GARIDA

(Palaemon adspersus)[*]

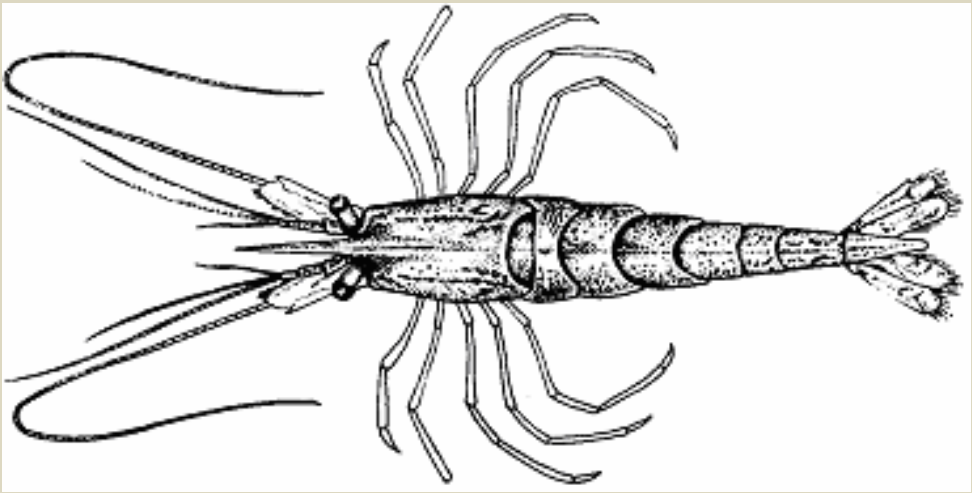

Este cea mai mare, mai răspândită şi mai căutată crevetă din Marea Neagră. O întâlnim printre alge şi în câmpurile cu Zostera.

În general, are culoarea gălbuie, stropită cu pete brune, transparentă. Lungimea femelei este de 55-60 mm, iar a masculilor, ceva mai mică.

Creveta de iarbă se întâlneşte în Marea Neagră, Marea Nordului, Marea Baltică, Marea Adriatică.

Cercetătorii au descoperit un lucru interesant: în zona branhiilor crevetelor de iarbă din Marea Neagră trăieşte adesea o specie de parazit, denumită Bopyrus squillarum.

Din cauza acestuia, crevetele bolnave au carapacea umflată în partea stângă sau dreaptă. Din păcate, acest parazit afectează uneori foarte multe exemplare.

Creveta de iarbă reprezintă o hrană importantă pentru rechini şi alţi peşti, precum calcanii.

[*] - denumirea în limba latină

CREVETA, GARIDA DE PIATRĂ

(Palaemon elegans)

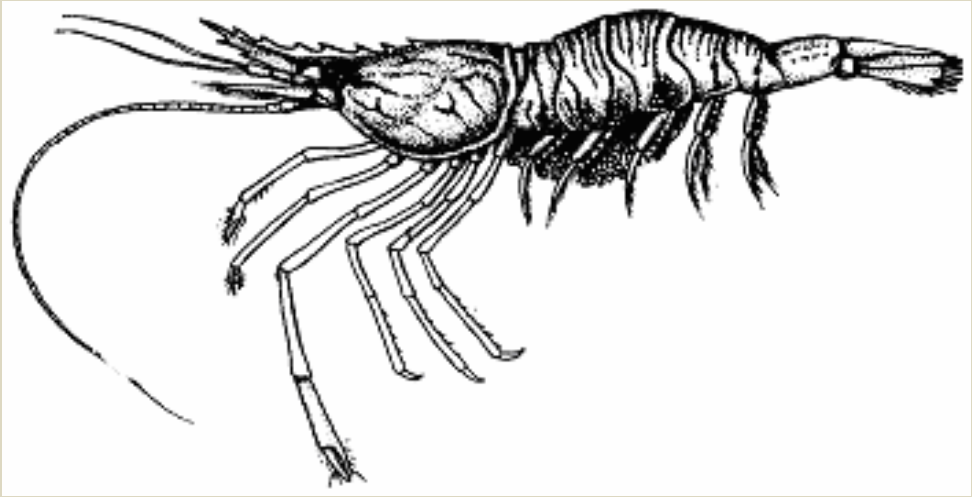

Garida de piatră trăieşte în unele zone din Oceanul Atlantic (insulele Canare, Madera), în Marea Mediterană, Marea Adriatică şi Marea Neagră.

Este viu colorată, cu dungi brune pe fondul transparent al corpului cu nuanțe albastre.

Garida de piatră este carnivoră, fiind o mare mâncătoare de resturi animale. De obicei, stă în lumină, cățărată pe pereții laterali ai stâncilor acoperite de alge şi nu coboară spre adâncul mării mai mult de 5-10 metri.

Interesant este faptul că, în timpul furtunilor, garida de piatră se salvează ascunzându-se sub pietre, în larg.

Astfel, nu este aruncată de valuri pe țărm şi scapă cu viață.

CREVETA DE NISIP sau GARIDA DE NISIP

(Crangon crangon)

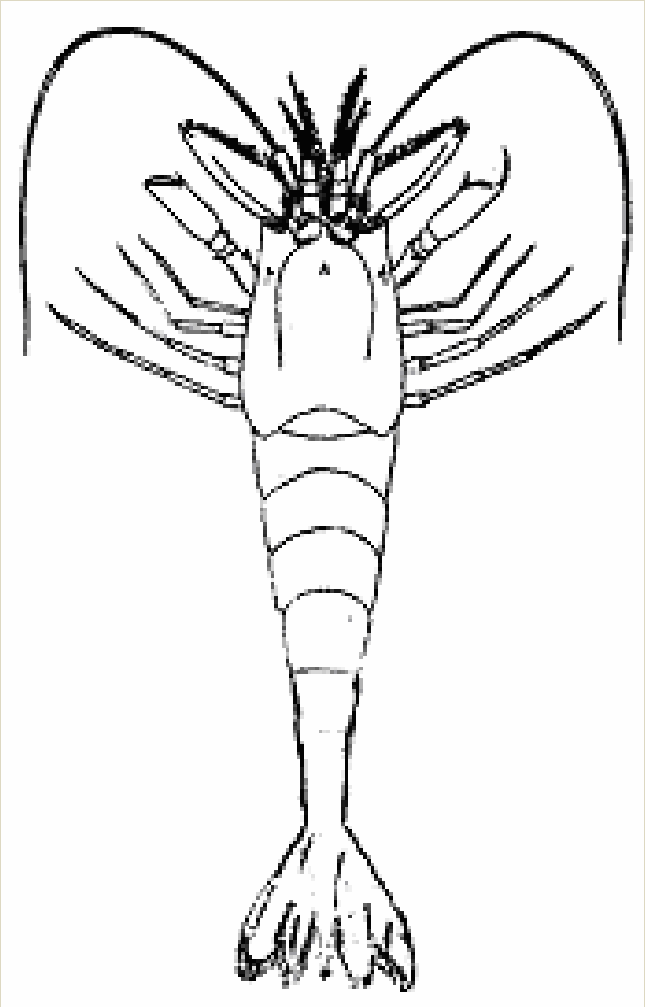

Creveta de nisip măsoară între 6 şi 7 cm lungime. Se întâlneşte în Marea Neagră, Marea Mediterană, Marea Adriatică, Marea Nordului, Marea Mânecii şi Oceanul Atlantic pe fundurile de nisip fin şi mâl, mai rar în zonele stâncoase.

Interesant este faptul că această crevetă are culoarea nisipului când se află pe fundul nisipos al mării, este roşcată, în câmpurile de alge roşii şi aproape neagră, la umbra pietrelor.

Creveta de nisip este comestibilă.

CRABUL DE IARBĂ

(Carcinus mediterraneus)

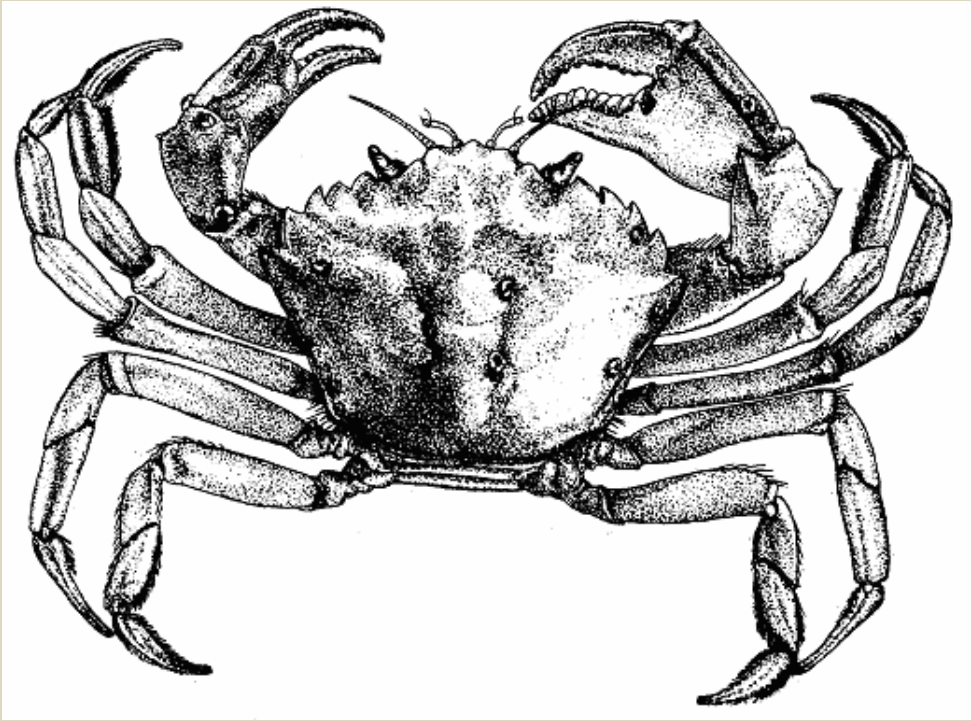

Este răspândit numai în Marea Neagră şi în Marea Mediterană. Are o lungime de aproximativ 5,5 cm şi o lățime de 6-7 cm, fiind mai mult lat decât lung.

Îl întâlnim în pajiştile cu Zostera şi pe pietrele cu alge, la adâncimea de 5-15 metri. Iarna, coboară şi până la 60 metri adâncime.

Crabul de iarbă este carnivor, atacând crevete şi chiar peşti mici, însă, în general, se hrăneşte cu cadavre.

Interesant este că poate trăi atât în apă, cât şi pe uscat, unde rezistă bine.

CRABUL DE NISIP

(Macropipus holsatus)

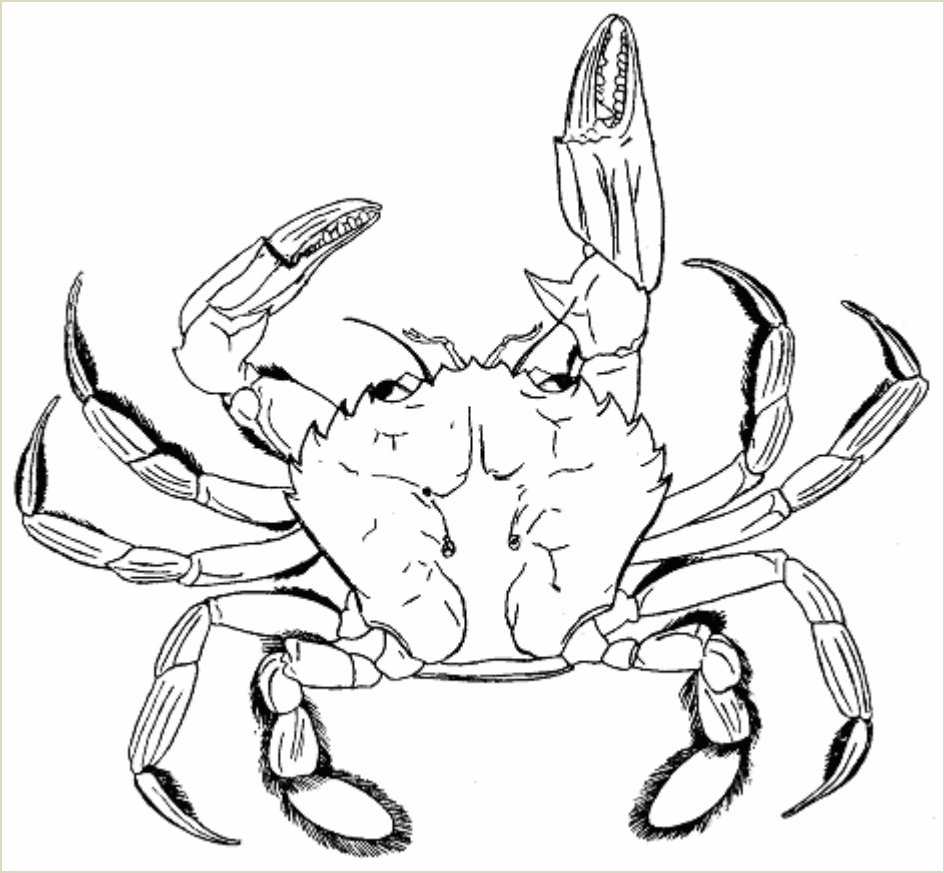

Crabul de nisip măsoară numai 31 mm lungime şi 39 mm lățime, fiind răspândit în Marea Negară, Marea Mediterană şi partea de nord-est a Oceanului Atlantic.

Interesant este faptul că, în funcție de mediul în care trăieşte, crabul de nisip poate avea culoarea albicioasă sau cenuşie-verzuie.

Iarna, poate ajunge până la 40-50 metri adâncime. Vara, însă, ajunge foarte aproape de țărm, chiar pe plajele de nisip.

CRABUL ROŞU

(Macropipus arcuatus)

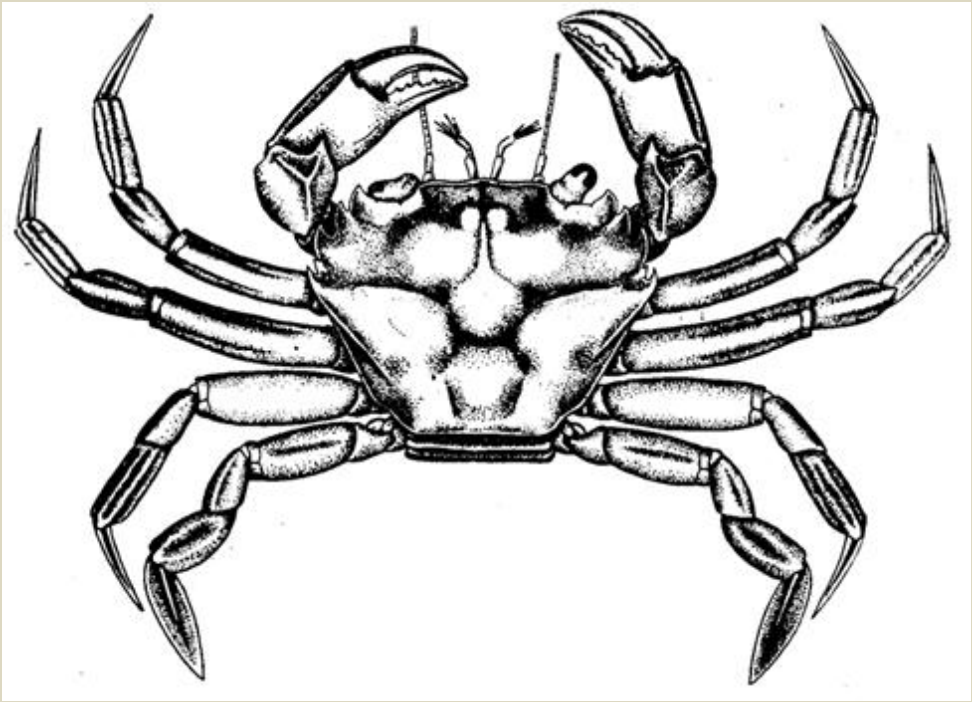

Răspândit în Marea Neagră, Marea Mediterană, Marea Adriatică şi în Oceanul Atlantic (coastele Marocului), crabul roşu are o lungime cuprinsă între 18 şi 22 mm.

Partea dorsală a corpului este cărămizie-roşcată, uneori roşie-vişinie, iar partea inferioară are culoarea albă.

Trăieşte în general la adâncimi de 30-50 metri.

CRABUL DE PIATRĂ

(Pachygrapsus marmoratus)

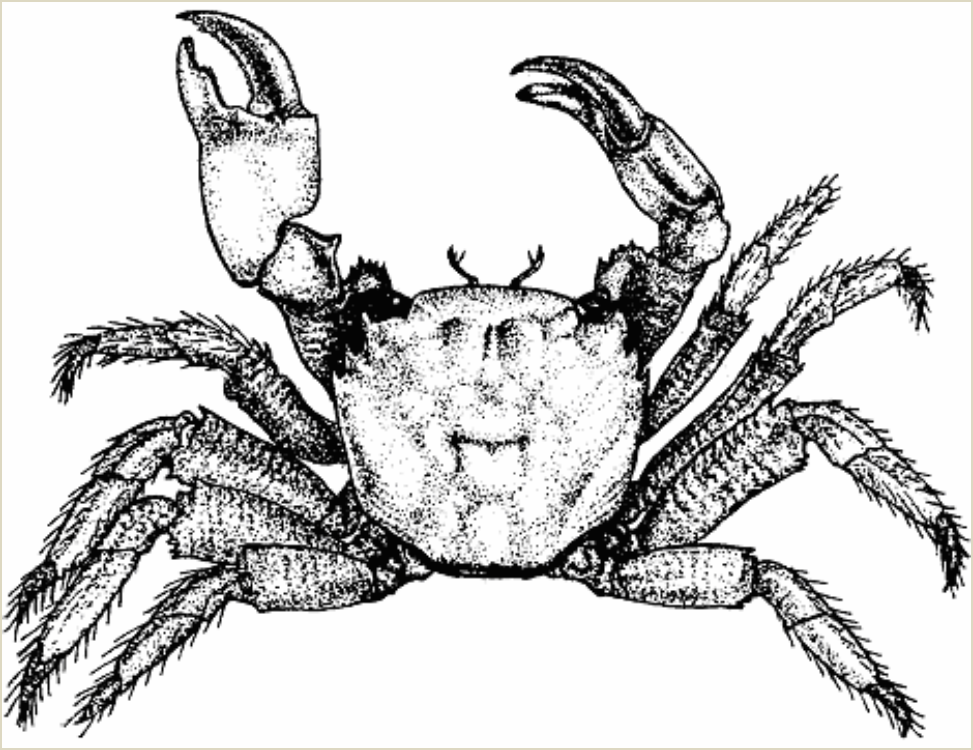

Crabul de piatră este răspândit în apele mai calde ale Oceanului Atlantic, Marea Mediterană, Marea Adriatică, Marea Marmara şi Marea Neagră.

De obicei, stă ascuns în găurile pietrelor sau în corali. Are o culoare roşcată.

Aceşti crabi au un obicei foarte interesant: îşi pot strânge în aşa fel labele în jurul corpului, încât ocupă minimum de spațiu. Dacă încerci cumva să-i urneşti, se proptesc cu picioarele de pietre, chiar cu riscul de a-şi rupe lăbuțele.

O altă curiozitate: noaptea, crabii de piatră ies din apă şi fug atât de repede, încât sunt foarte greu de prins.

CRABUL DE ȚĂRM, CAMIORCA

(Xantho poressa)

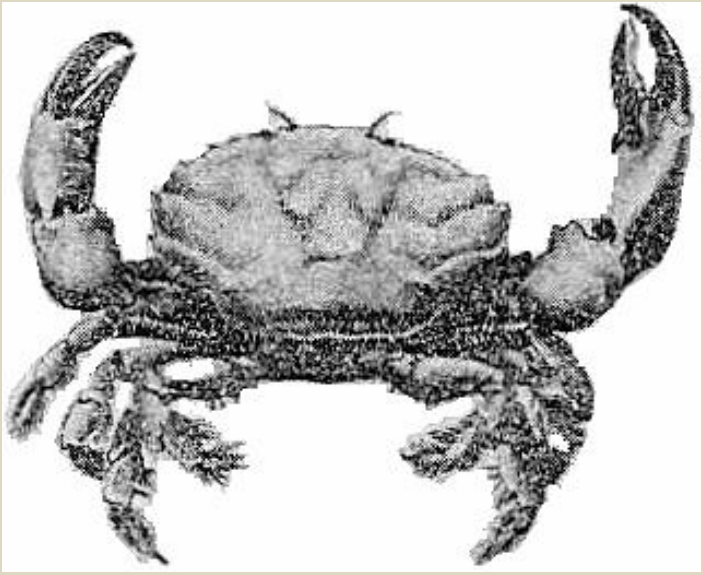

Crabul de țărm măsoară 4-5 cm lățime şi 4 cm lungime. Are un colorit foarte variat: nisipiu sau castaniu cu puncte roşii sau galbene. Este foarte bine adaptat la mediul înconjurător; suportă frigul, dar furtunile de iarnă îl aruncă deseori pe plajă.

Se hrăneşte cu cadavre.

Crabul de țărm este răspândit în nord-estul Oceanului Atlantic, Marea Mediterană, Marea Adriatică şi Marea Neagră.

CRABUL PĂROS

(Pilumnus hirtellus)

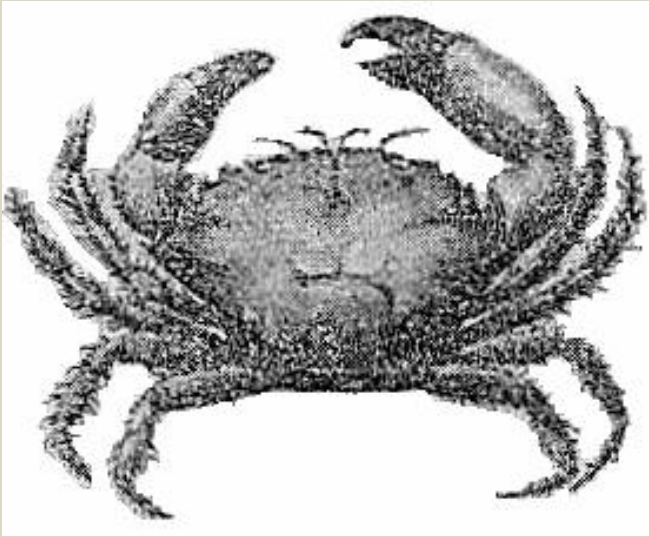

În Marea Neagră, crabul păros trăieşte în zona pietroasă a litoralului, până la 10 metri adâncime.

Măsoară 22 mm lungime şi 30 mm lățime şi este acoperit cu păr pe tot corpul. Deoarece este o specie sedentară, deseori cade victimă înghețului şi furtunilor.

Se hrăneşte cu resturi de animale, dar consumă şi scoici, pe care le sparge cu cleştele.

Crabul păros este răspândit şi în Marea Mediterană, Marea Adriatică, Marea Marmara.

PAGURIE

(Eriphia verrucosa)

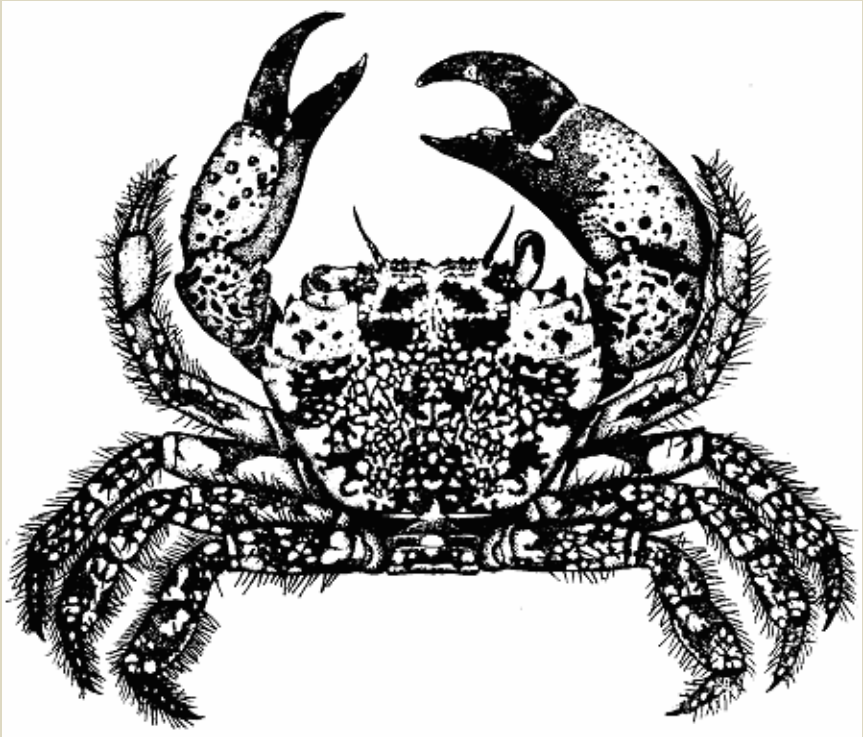

Este cel mai mare şi mai greu crab din zona Mării Negre. Are carapacea groasă; atinge 6-8 cm lungime şi 7-9 cm lățime.

La noi se găseşte rar, mai mult în sudul litoralului românesc. Trăieşte în partea de adânc a țărmului stâncos, de unde migrează primăvara în apele mai mici, chiar sub 1 m adâncime.

Noaptea iese din apă, ca şi crabii de piatră. Apare deseori pe plaje, după furtuni.

Este răspândit în Oceanul Atlantic (partea de nord-est), Marea Mediterană, Marea Adriatică, Marea Marmara, Marea Neagră şi Canalul Suez.

II. VIEȚUITOARE DIN ZONELE UMEDE

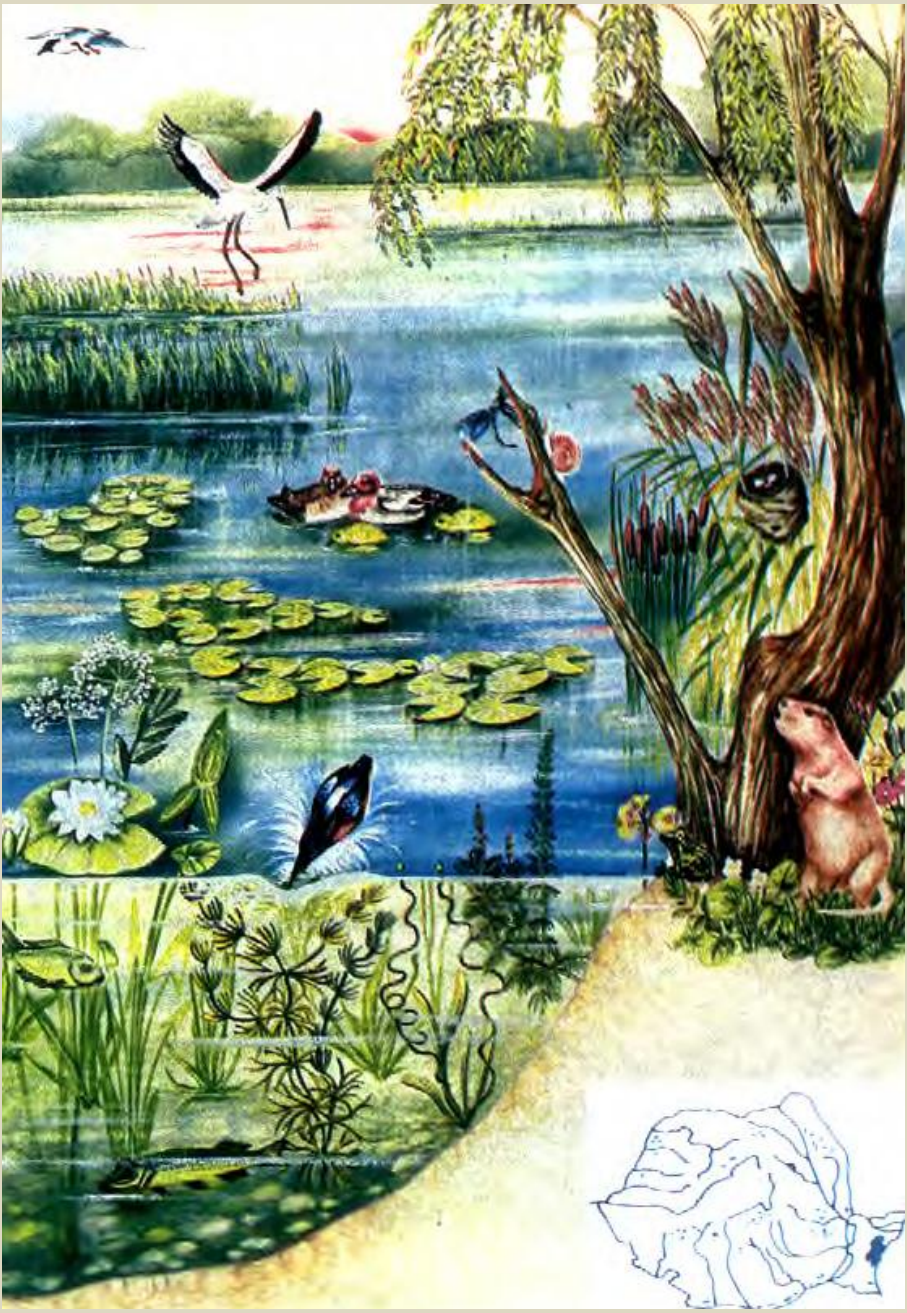

II.1. PEŞTI ŞI PĂSĂRI

Enciclopedia copiilor „Vieţuitoare din zonele umede (Volumul 1 – Peşti şi păsări)” vă prezintă specii de peşti şi păsări care trăiesc în zonele umede din bazinul Dunării.

Zonele umede sunt întinderi de bălți, mlaştini, permanente sau temporare, stătătoare sau curgătoare. Acestea sunt importante şi trebuie conservate, deoarece reprezintă loc de hrană pentru peşti şi păsări. În zonele umede cuibăresc păsări şi îşi depun icrele peşti.

Cea mai mare zonă umedă din România şi din Europa este Delta Dunării.

Veți descoperi viețuitoare interesante, despre care voi, copiii, puteți afla lucruri noi. Este important să le cunoaştem şi să le protejăm.

Bun venit în lumea lor fascinantă!

II.1.1. PEŞTI

SOMNUL

(Silurus glanis)*

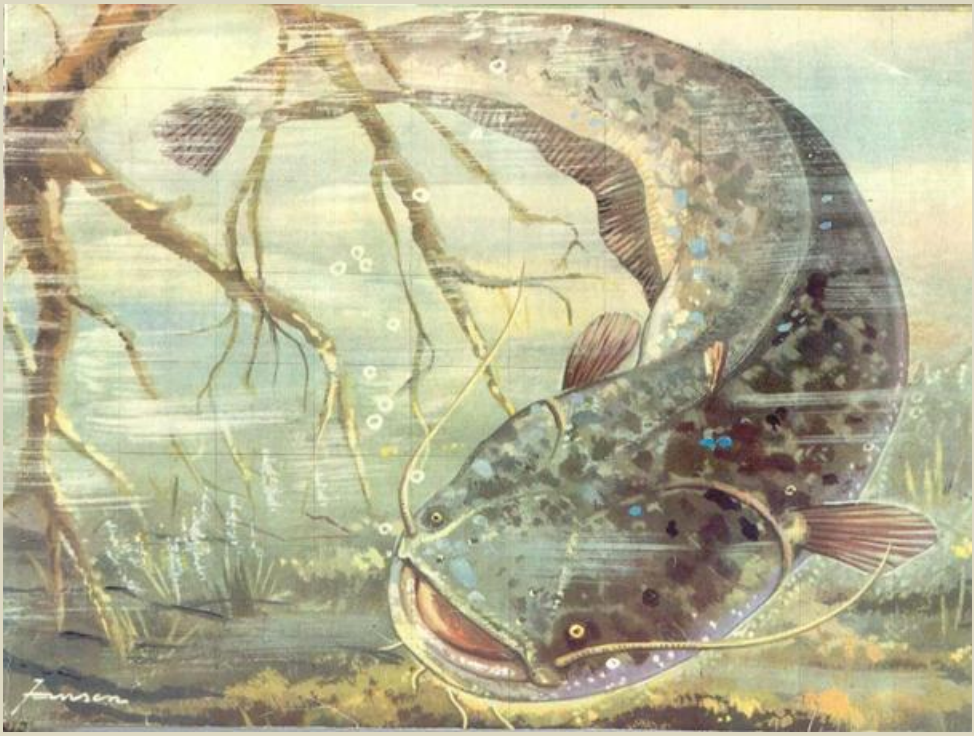

Somnul este socotit „crocodilul” apelor noastre. Este cel mai mare peşte de apă dulce de la noi, întâlnindu-se în Dunăre şi bălțile sale, în majoritatea râurilor, în bălțile şi lacurile interioare, precum şi în fluviile care se varsă în Marea Neagră.

Este un răpitor temut, cu fălci puternice, gura mare, dinți ascuțiți, întorşi spre fundul gurii, ca să nu-i scape nimic. Capul butucănos şi mare este turtit de sus în jos, iar trupul se subțiază spre coadă. În tinerețe, se hrăneşte cu larve de insecte, crustacee, iar ca adult atacă peşti, broaşte,

* - denumirea în limba latină

şoareci de apă, crustacee. Vânează mai ales în timpul nopții.

Lăcomia somnului este proverbială. Locuitorii de pe malurile Dunării povestesc deseori că au văzut cum dispărea de pe apă o rață sau o gâscă, înşfăcată de gura nesățioasă a somnului.

CRAPUL

(Cyprinus carpio)

Crapul are corpul musculos, acoperit cu solzi mari. Coloritul său variază în funcție de mediul în care trăieşte: crapul de baltă are culoarea deschisă, cel de râu are o culoare frumoasă, cu solzi aurii.

Îl întâlnim în apele Dunării, în bălțile din lunca şi delta fluviului, în râurile şi bălțile învecinate acestora, cât şi în iazuri.

Se hrăneşte cu larve de insecte, scoici mici, icre de broaşte, melcişori şi plante mărunte.

CARACUDA

(Carassius carassius)

Caracuda trăieşte în bazinele piscicole mici, invadate de vegetație, în bălți şi, mai rar, în râurile de şes.

De regulă, acest peşte creşte până la 12 cm; totuşi există şi exemplare mai ari, până la 50 cm lungime şi 5 kilograme. Este vorba despre caracuda bătrână, care se adăposteşte în locurile ferite de duşmani şi mai puțin căutate de pescari.

Culoarea corpului variază, ca şi la crap, în funcţie de mediul în care trăieşte: în bălţi, caracuda are culoarea neagră-ruginie, iar în râuri este aurie.

PLĂTICA

(Abramis brama)

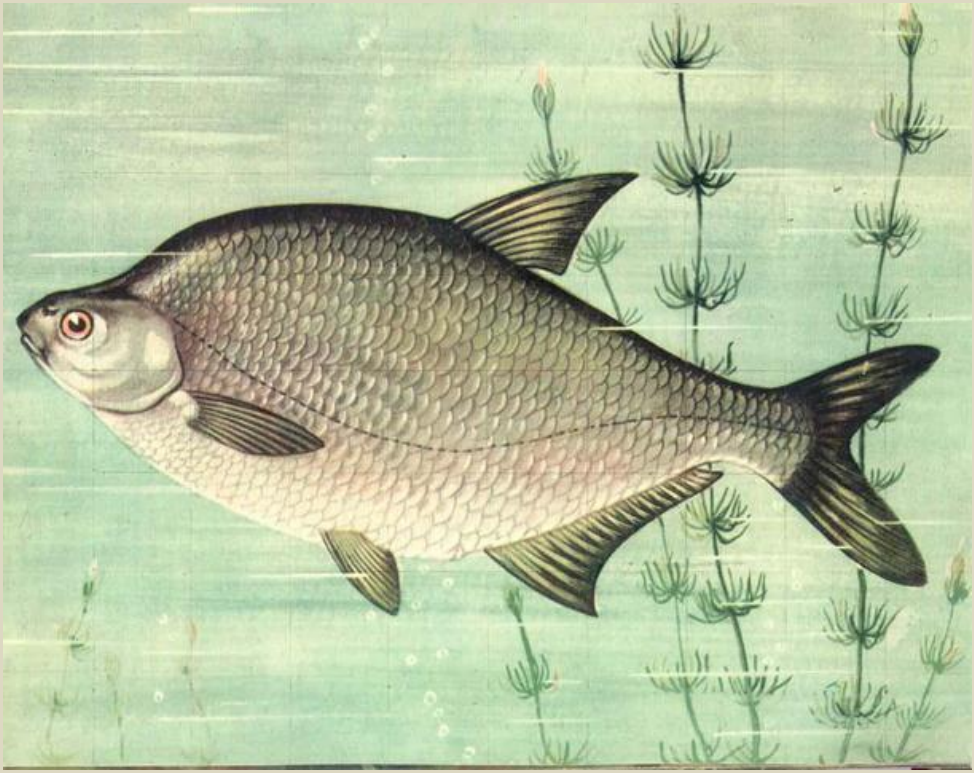

Plătica este un peşte întâlnit în toate apele dulci ale Europei, din nord, până la linia munţilor Alpi. Apare în Dunăre, în râurile, lacurile şi bălţile din bazinul acesteia, precum şi în Delta Dunării.

Are culori şi nuanţe diferite, în funcţie nu numai de mediul său de viaţă, ci şi de vreme. În zonele de la gurile Dunării sau altor râuri de şes, are culoarea argintie pe laturi şi verde-cenuşie pe spate. În bălţi, culoarea sa este neagră-cenuşie, iar în lacurile adânci, neagră-brună. În unele lacuri,

există şi plătici de culoare neagră-roşiatică-brună.
Uneori, plătica ajunge la dimensiuni destul de mari: 50-60 cm şi 8-10 kilograme.

COSACUL

(Abramis ballerus)

Din fauna Dunării, a bălților dunărene şi rareori din cea a râurilor mari face parte şi cosacul. Este negru-albăstrui pe spate şi argintiu pe burtă. Trăieşte în stufăriş, pe funduri cu mult nămol, locuri de unde îşi alege şi hrana: crustacee, larve de insecte, viermi, resturi vegetale.

Perioada de înmulțire are loc în lunile aprilie-mai, când apa ajunge la temperatura de 14-16° C.

ROŞIOARA

(Scardinus erythrophthalmus)

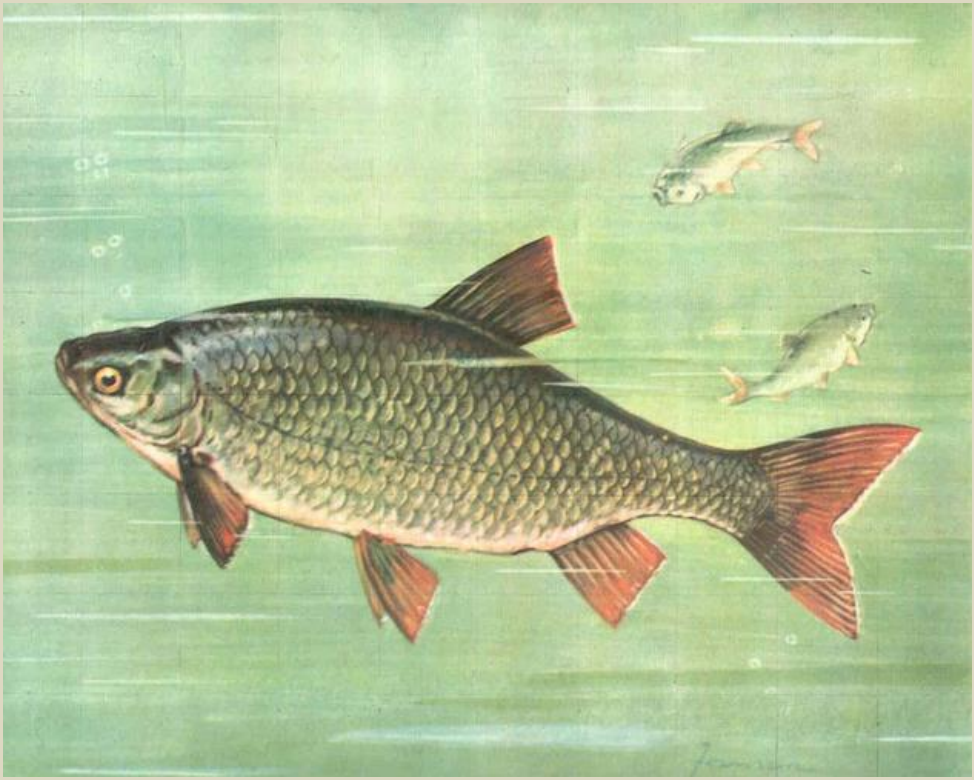

Pe fundul apelor liniştite, trăieşte roşioara. Are solzi mari, bine fixați, argintii pe spate, cu reflexe aurii pe laturi.

Culoarea ei variază în funcție de limpezimea apei. Nu mănâncă mult şi, de obicei, consumă resturi, viermişori, larve de insecte.

Interesant este că, în perioada reproducerii, icrele depuse de femelă se lipesc de vegetația acvatică.

SCRUMBIA DE DUNĂRE

(Alosa pontica)

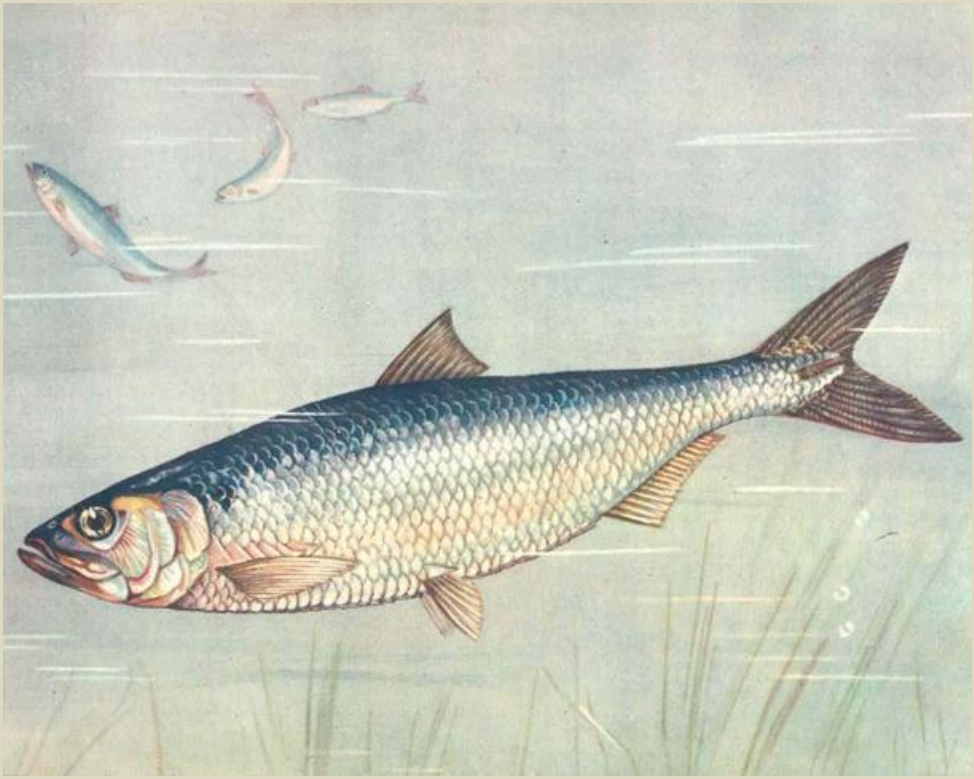

Deşi trăieşte în Marea Neagră, scrumbia de Dunăre este un peşte migrator, ce înoată în cârduri mari.

Primăvara, în timpul perioadei de reproducere, scrumbiile pătrund în Dunăre. După depunerea icrelor, încep migrația inversă spre mare, timp în care multe dintre ele mor. Cele care ajung în mare sunt foarte slabe, din cauza efortului.

Uneori, când apele Dunării sunt mari, icrele ajung în bălți. Puii rămân aici şi, odată cu apele care se scurg, ajung înapoi în Dunăre.

ŞALĂUL

(Stizostedion lucioperca)

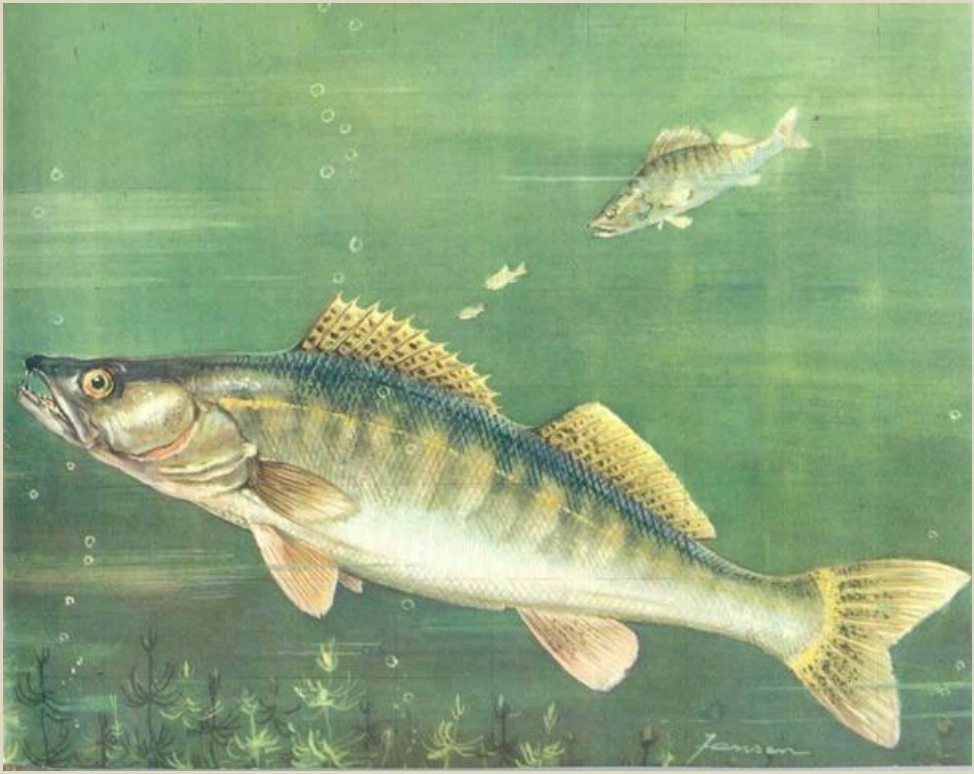

Şalăul trăieşte în Dunăre şi în bălțile dunărene, râurile mari, în lacurile litorale şi în cele interioare. Îi plac apele dulci, lin curgătoare, cât şi cele cu fund pietros, nisipos sau argilos.

Are capul alungit, gura largă şi dinți dezvoltați; este hrăpăreț şi lacom, fiind denumit şi „ştiuca râurilor". Atunci când este pui, şalăul nu îşi trădează firea de răpitor. În această perioadă, se hrăneşte cu plancton şi crustacee.

Însă, înainte de a împlini un an, el devine răpitor, caracter ce se accentuează odată cu înaintarea în vârstă. Obleții, roşioarele, racii şi chiar broaştele îi cad victime.

ŞTIUCA

(Esox lucius)

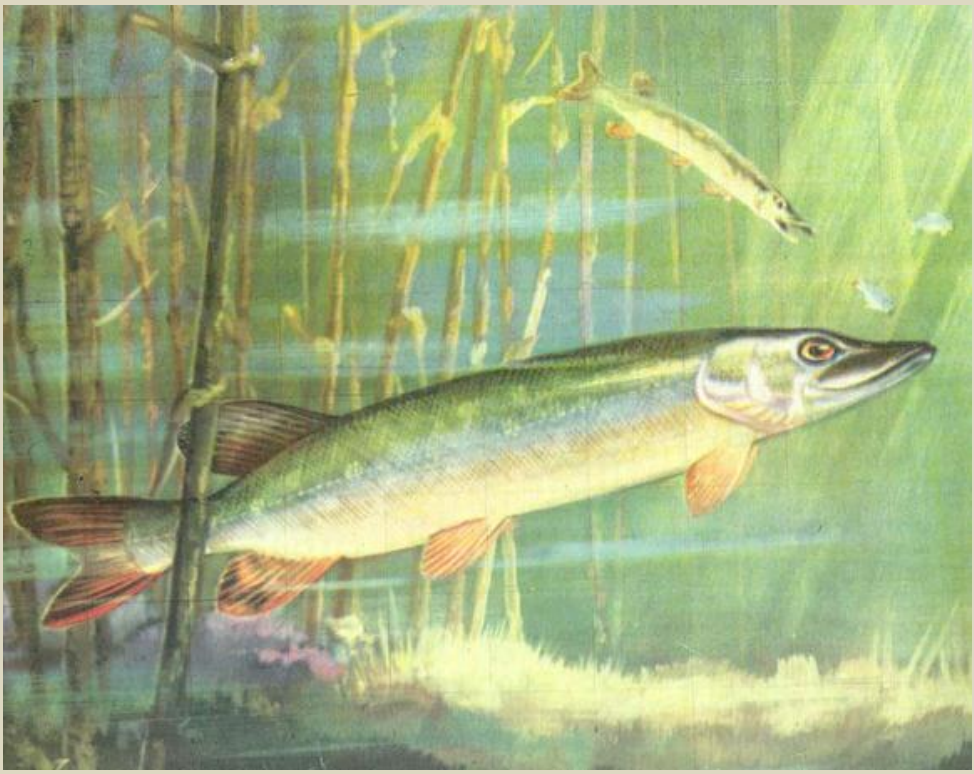

Acest peşte, hrăpăreț cum nu e altul, este numit de pescari „hoața de ştiucă” sau „tâlharul bălților”.

Peşte de pradă, ştiuca are toate însuşirile corespunzătoare: trupul lung, puțin turtit lateral, care spintecă apa cu uşurință; dinți mari şi puternici, încovoiați spre interior, pentru ca prada să nu poată scăpa. Proverbială pentru lăcomia sa, ştiuca înghite tot ce-i iese în cale: peşti, şerpi, broaşte, şoareci de apă, boboci de gâscă sau de rață.

Se adaptează perfect mediului înconjurător, fiind cenuşiu-verzuie sau galben-verzuie, după culoarea apei şi a fundului acesteia.

Iute la înot – uneori, parcurge 25 de kilometri pe oră – ştiuca se bazează la vânătoare mai mult pe viclenie, pândind

prada în stuf sau altă ascunzătoare, de unde se repede asupra ei ca o săgeată.

Se spune că ştiuca trăieşte şi câteva sute de ani.

BIBANUL

(Perca fluviatilis)

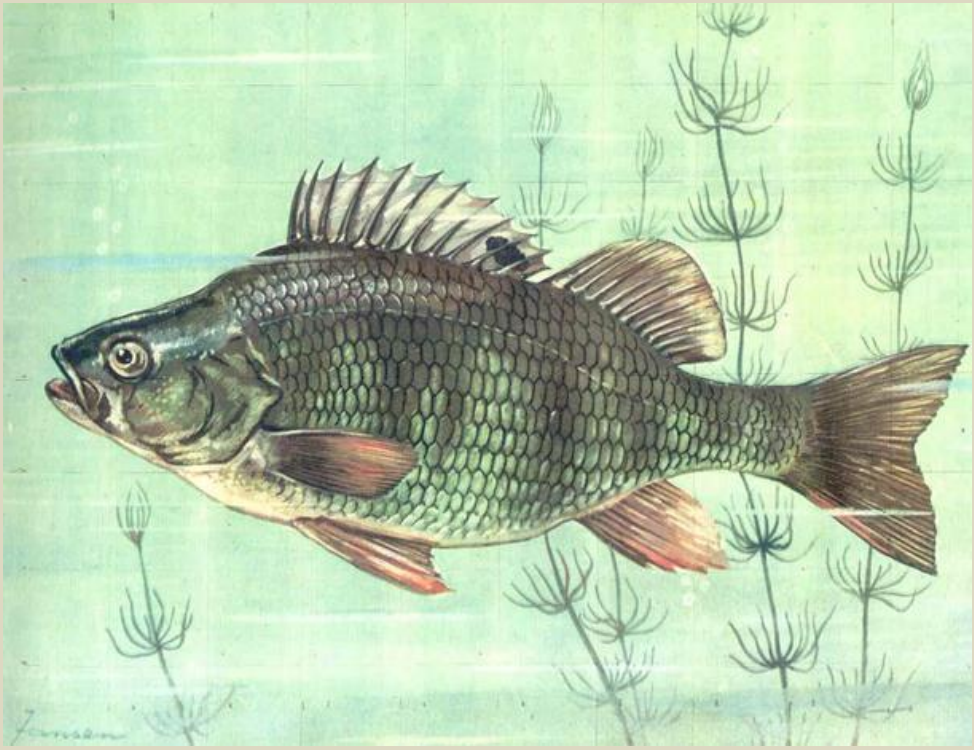

În râurile de şes, în bălți şi lacuri, bibanul este nelipsit. Se simte foarte bine în apele limpezi.

Cât este tânăr, până la vârsta de doi ani, bibanul este paşnic, hrănindu-se cu plancton, viermi şi crustacee. După această vârstă, devine răpitor, consumând puii altor specii de peşti, moluşte şi icre. Fire lacomă, bibanul se aruncă şi înghite orice pradă.

Ajunge, de obicei, la o lungime de 20-35 cm, foarte rar la 50-60 cm.

II.1.2. PĂSĂRI

PELICANUL COMUN

(Pelecanus onocrotalus)

Este cea mai mare pasăre din Delta Dunării – unde se află unicul loc de cuibărire din Europa.

Cuiburile, rudimentare, plate, sunt din stuf uscat, pe care pelicanul depune 1-2 ouă mari, grele, ce sunt clocite de ambii părinți, timp de o lună. Puii sunt acoperiți cu puf negru-cenuşiu, des. După 2-3 ani ei capătă penajul părinților.

Pelicanul are un rol important în echilibrul ecologic al apelor, fiind un adevărat „agent sanitar", deoarece se hrăneşte cu peştii bolnavi. Este un excelent înotător şi zburător. Sociabil, pelicanul trăieşte în colonii şi pescuieşte în grupuri. Se hrăneşte cu peşti.

Este ocrotit de lege.

EGRETA MICĂ

(Egretta garzetta)

O întâlnim pe Dunăre, în bălți cu pâlcuri de copaci, zone mlăştinoase, sau pe maluri de râuri şi lacuri, precum şi în Delta Dunării.

Cuibăreşte în colonii mixte, prin stuf sau sălcii. Cele 3, până la 6 ouă sunt clocite 21-22 de zile. Puii stau în cuib o lună.

Egreta se hrăneşte cu peşti, lipitori, viermi, insecte, moluşte. Sensibilă la frig, rămâne la noi vara, dar există exemplare ce pot fi zărite şi iarna. Îşi capturează prada stând la pândă sau păşind tiptil prin apa mică.

Este ocrotită de lege.

STÂRCUL CENUŞIU

(Ardea cinerea)

Stârcul se apropie de mărimea unei berze. Mănâncă peşti, amfibii, moluşte, insecte, dar şi păsărele, şoareci de apă sau de câmp.

Îl întâlnim vara în delta şi bălțile Dunării, pe văile râurilor, până la altitudini de 1200 metri. Exemplare rare pot fi zărite şi iarna.

Stârcul cuibăreşte în colonii mixte, lângă ape. Cele trei, până la cinci ouă sunt clocite de ambii părinți. Puii stau în cuib 7-8 săptămâni. În caz de pericol, ei se cațără pe crengile de lângă cuib, agățându-se la nevoie şi cu ciocul.

CORMORANUL MARE

(Phalacrocorax carbo)

Îl întâlnim pe lângă apele adânci şi întinse, pe Dunăre, în Deltă, în lagune şi pe mare.

Specialist în scufundări, se hrăneşte cu peşti, pe care îi prinde sub apă. Mai rar, mănâncă şi şobolani. În iernile calde, cormoranii rămân la noi.

Cormoranii formează colonii de cuibărit, fie singuri, în sălcii, fie împreună cu pelicanii, pe plauri sau în sălcii mici în Delta Dunării. Puii rămân 7 săptămâni în cuiburile din bucăți de lemn şi stuf.

Cormoranii trăiesc 8 ani.

LOPĂTARUL

(Platalea leucorodia)

Are un cioc turtit la capăt, lățit, cu un cârlig mic la vârf. Se hrăneşte cu diferite animale acvatice, „cosind” cu ciocul în apă: peşti, viermi, larve de insecte, melci, mormoloci.

Cuibăreşte în colonii de stuf. Cuibul, folosit de pereche mai mulți ani, este alcătuit din plante uscate. Apare vara, în Delta Dunării.

Este ocrotit de lege.

LEBĂDA CUCUIATĂ sau LEBĂDA DE VARĂ

(Cygnus olor)

Întâlnim lebăda vara, pe cursul inferior al Dunării şi în Deltă. În iernile calde, poate rămâne la noi.

Are gâtul unduitor, foarte mobil. Se hrăneşte cu plante acvatice şi insecte.

Îşi face cuib în stuf vechi, din plante uscate. Femela depune 5-7 ouă, pe care le cloceşte 35 de zile. Bobocii pleacă din cuib a doua zi, urmându-şi părinții în şir indian. Masculul devine amenințător când îi însoțeşte. Lebăda se obişnuieşte uşor cu oamenii.

Este ocrotită de lege.

RAȚA MARE

(Anas plathyrhynchos)

Este cea mai răspândită, mai mare şi mai masivă dintre rațele de suprafață. O întâlnim în toate bălțile şi lacurile, din Delta Dunării, până în munți.

Îşi face cuib din stuf, iarbă, pe grinduri, în scorburi de copaci, unde depune 8-10 ouă pe puf şi pene mici (interesant este că, dacă i s-au luat ouăle, depune altele, dar mai puține). După 26 de zile, ies bobocii, care pleacă din cuib în aceeaşi zi, urmându-şi mama. Ei pot zbura după 7-8 săptămâni.

Rața se hrăneşte cu plante şi animale acvatice. Este foarte activă noaptea.

ȚIGĂNUŞUL

(Plegadis falcinellus)

Țigănuşul are ciocul încovoiat în jos, moale, dar cu vârful întărit. Se hrăneşte cu lipitori, moluşte, insecte acvatice, rar cu peştişori.

Cuibăreşte în colonii mixte cu stârcii, în stuf sau pe sălcii. Depune 3-4 ouă, pe care le cloceşte 21 de zile. Îl întâlnim vara, în deltă şi de-a lungul Dunării, dar şi, mai rar, în restul țării.

CORCODELUL MARE

(Podiceps cristatus)

Este un bun scufundător, ce consumă peşti mărunți, insecte, fire de iarbă, semințe. Activ atât ziua, cât şi noaptea, corcodelul mare doarme pe apă.

Răspândit în toată țara, mai frecvent în deltă, corcodelul mare este un oaspete de vară, dar poate rămâne iarna pe litoral.

Are cuib plutitor, din plante verzi. Cloceşte 3-4 ouă, din care, după 25-30 de zile, ies puii gălbui, cu dungi întunecate pe cap şi gât, iar pe creştet cu o pată roşie. Aceştia cer mâncare piuind.

CIOCÎNTORS

(Recurvirostra avosetta)

Are ciocul fin, curbat în sus, pe care îl mişcă dintr-o parte într-alta sub apă, atunci când caută hrană. Se hrăneşte cu larve de insecte şi crustacee, pe care le scoate din nămol cu ciocul.

Cuibăreşte în sărăturile şi pe limanul dobrogean, rar pe lângă unele lacuri sărate din Câmpia Română. Depune 4 ouă într-o gropiță căptuşită cu resturi de plante, cochilii, pietricele. La naştere, puiul are ciocul drept.

Atunci când le sunt amenințați puii, părinții scot un sunet plângăreț, prefăcându-se răniți.

PESCĂRAŞUL ALBASTRU

(Alcedo atthis)

Îl întâlnim pe malul apelor curgătoare şi în Delta Dunării, adesea în preajma iazurilor bogate în peşte.

Se hrăneşte cu peşti mici, pe care îi pândeşte de pe crengile copacilor, unde rămâne nemişcat ore întregi. Pentru a prinde peştele, plonjează cu capul în jos, de obicei de unde pândea, dar şi după ce zboară pentru scurt timp pe loc, deasupra apei. În zbor, este iute ca o săgeată. Este destul de sperios.

Cuibăreşte de-a lungul râurilor şi canalelor încet-curgătoare, cu maluri nisipoase, abrupte, în care îşi sapă cuibul.

LIŞIȚA

(Fulica atra)

Oaspete de vară, lişița este foarte frecventă pe iazurile şi lacurile de la altitudini joase, bogate în vegetație, mai ales în Delta Dunării.

Se scufundă frecvent, iar, pentru a-şi lua zborul, aleargă pe suprafața apei destul de mult. Se hrăneşte cu insecte, viermi, semințe, bucăți de plante.

Depune 4-5 ouă, din care ies, după 22 de zile, puii. Poate depune 2-3 rânduri de ouă pe an. În iernile blânde, rămâne la noi în țară, în grupuri mari.

II.2. MAMIFERE

Introducere

Acest volum al Enciclopediei copiilor vă prezintă mamifere din zonele umede ale bazinului Dunării.

Zonele umede sunt întinderi de bălți, mlaştini, permanente sau temporare, stătătoare sau curgătoare. Este important să le protejăm, deoarece acolo trăiesc multe viețuitoare.

Cea mai mare zonă umedă din România şi din Europa este Delta Dunării.

În această broşură, veți descoperi viețuitoare interesante, despre care voi, copiii, puteți afla lucruri noi. Este important să le cunoaştem şi să le protejăm.

Bun venit în lumea lor fascinantă!

CASTORUL EUROPEAN – Castor fiber*

Deşi la noi în țară castorii au fost declarați specie dispărută încă de acum peste 180 de ani, din cauza vânătorii excesive, aceste mamifere au început să apară în lunca Mureşului şi pe râul Olt, fiind o specie protejată de lege.

Sunt mamifere rozătoare, de talie mare, bune înotătoare şi adevărați „ingineri". Construiesc, cu o măiestrie uimitoare, adevărate baraje şi adăposturi din lemn, pietre de râu şi pământ. Lucrând în comun, rod copacii de pe malurile râurilor.

* - denumirea în limba latină

VIDRA – Lutra lutra

Vidra trăieşte în apele curgătoare, stătătoare, cât şi în Delta Dunării.

Are corpul lung, picioare cu degete prinse într-o membrană înotătoare, capul turtit, botul gros, urechi mici şi coadă groasă la bază, fiind adaptată perfect pentru înot.

Se hrăneşte cu peşti, păsări, mamifere de apă, raci, moluşte, precum şi larve de insecte. În apă se simte cel mai bine, fiind deosebit de agilă.

Îşi construieşte vizuina în maluri foarte înalte, cu intrarea sub nivelul apei şi guri de aerisire. În general, vidra naşte 2 până la 4 pui. Poate trăi şi 18 ani.

Nu are duşmani, în afară de om. Este o specie pe cale de dispariție în România, fiind protejată de lege.

NURCA – Mustela lutreola

O întâlnim pe lângă râurile repezi de munte, sau prin preajma râurilor mari, cu iarbă bogată pe maluri. Rareori, apare şi pe malurile cu iarbă înaltă ale bălților.

Vânător dibaci şi bun înotător – se hrăneşte în special cu peşti.

Este o specie pe cale de dispariție în România, fiind protejată de lege.

CHIȚCANUL DE APĂ - Neomys fodiens

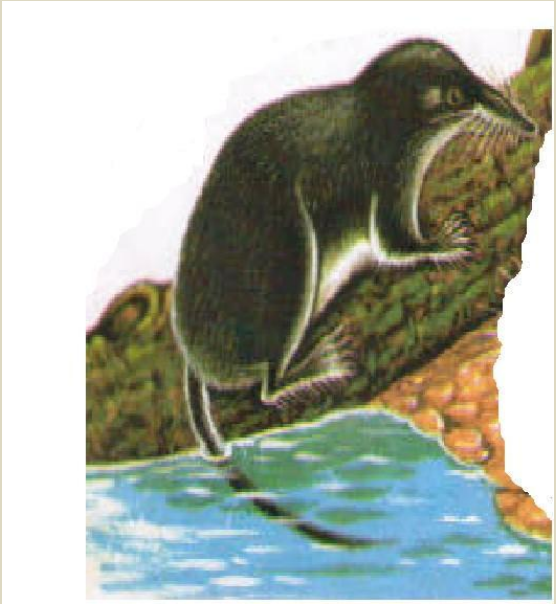

Trăieşte pe lângă râurile limpezi, marginile de iazuri cu ierburi înalte şi în Delta Dunării.

Este un bun înotător, la suprafața apei, dar, deseori, se şi scufundă, după care iese pe uscat. Se adăposteşte în galerii subterane, pe care le sapă în maluri, deasupra nivelului apei, dar şi în scorburile trunchiurilor arborilor de pe mal.

Permanent înfometat, consumă peştişori şi broaşte. Din cauza neglijenței oamenilor, specia este pe cale de dispariție în țara noastră, fiind întâlnite rar grupuri mici şi izolate.

De aceea, chițcanul de apă este o specie protejată de lege.

ŞOBOLAN DE APĂ – Arvicola terrestris

Mamifer cu o greutate de aproximativ 300 grame şi o lungime ce poate atinge 18 cm, şobolanul de apă trăieşte pe marginea lacurilor şi râurilor de şes, cu multă vegetație, dar şi în lunci, livezi, fânețe şi păşuni.

Se hrăneşte cu plante verzi, fiind activ atât ziua, cât şi noaptea. Sapă galerii complicate, ce ajung până la 80 metri lungime.

BIZAM – Ondatra zibethica

Bizamul este cel mai mare şobolan din România, total dependent de apă şi adaptat vieţii acvatice.

Se hrăneşte cu muguri, lăstari, fructe, plante acvatice şi, mai rar, peşti, raci, scoici. Este activ noaptea.

Îl întâlnim de-a lungul fluviului Dunărea, în Delta Dunării, pe râurile Prut şi Siret. Se retrage în galerii săpate în maluri, cu ieşiri în apă şi pe uscat.

Este originar din America de Nord.

LUPUL – Canis lupus

Animale de pradă, lupii trăiesc în Delta Dunării şi zonele subcarpatice. Adulții pot atinge peste 2 metri lungime şi 30-50 kilograme, uneori depăşind 70 de kilograme.

Lupii au blana de culoare cenuşie – în zonele temperate, vara, blana devine mai închisă la culoare şi iarna, mai deschisă.

Lupii au rolul de a păstra echilibrul natural din zonele unde sunt răspândiți, deoarece animalele bolnave şi slabe le cad deseori pradă. În general, atacă cerbi, mistreți, iepuri, animale domestice.

Urmăreşte prada ce îi scapă şi nu are duşmani, în afară de om. Este foarte rezistent la efort (poate parcurge într-o noapte şi 40 km) şi are simțurile foarte dezvoltate.

Este o specie pe cale de dispariție în România, fiind protejată de lege.

PISICA SĂLBATICĂ – Felix silvestris

Pisica sălbatică este o felină carnivoră, cu o blană deasă şi călduroasă. Ajunge până la 10 kg şi 80 cm lungime.

În România, pisica sălbatică trăieşte în Delta Dunării şi zonele muntoase, cu păduri dese.

Este un animal carnivor, ce vânează, în amurg, rozătoare mici, iepuri, păsări. Atacă brusc, prin surprindere, după ce se apropie cu şiretenie de pradă. Pisicile bătrâne atacă şi iezii de căprioară. Niciodată, pisica sălbatică nu urmăreşte prada care i-a scăpat.

Naşte, în scorburi de copaci, sau în crăpături de stâncă, o dată pe an, 3 până la 6 pisoi. Poate ajunge şi până la vârsta de 15 ani.

VULPEA – Vulpes vulpes

Întâlnim vulpea în Delta Dunării, păduri, pe cîmp, sau în zonele cu bălți.

Este un mamifer carnivor, ce se hrăneşte cu şoareci, iepuri, ouă, păsări sălbatice şi domestice, insecte, dar şi fructe de livadă şi pădure. La vânătoare, se bazează pe simțurile bine dezvoltate, îndeosebi auzul. Deseori, când îşi pândeşte prada, păsările – îndeosebi coțofenele şi gaițele – o dau de gol.

Îşi face vizuina, construită din galerii etajate, cu mai multe ieşiri, în gropi sau maluri nisipoase. Vizuina se transmite din generație în generație şi atinge uneori 50-60 m lungime. Aici, naşte 3 până la 6 pui. Poate trăi până la 12 ani.

MISTREȚUL – Sus scrofa

Cu o greutate de până la 350 kg, mistreţul este un mamifer foarte puternic. Îl întâlnim în Delta Dunării, în pădurile montane şi în cele din zona de deal.

Este un animal de noapte, omnivor – consumă rădăcini, ferigi, ghindă, ciuperci, dar şi melci, şoareci, şopârle, păsări, pui de iepuri, insecte. Are auzul şi mirosul foarte bine dezvoltate, în schimb văzul este slab.

Femela naşte, într-o groapă, 4-10 purcei, care au o blană cafenie cu dungi gălbui. Mistreții trăiesc în grupuri şi se deplasează în funcție de hrană sau adăpost. În iernile foarte grele, pot muri, însă, de foame. Ajung uneori până la vârsta de 30 de ani.

III. PEŞTII DIN BAZINUL DUNĂRII

Enciclopedia copiilor vă prezintă specii de peşti care trăiesc în apele bazinului fluviului Dunărea.

Bazinul Dunării cuprinde fluviul Dunărea şi apele care se varsă în acesta.

Veți descoperi peşti interesanți, despre care voi, copiii, puteți afla lucruri noi. Este important să-i cunoaştem şi să-i protejăm.

Bun venit în lumea fascinantă a apelor din bazinul fluviului Dunărea!

MORUNUL

(Huso huso)

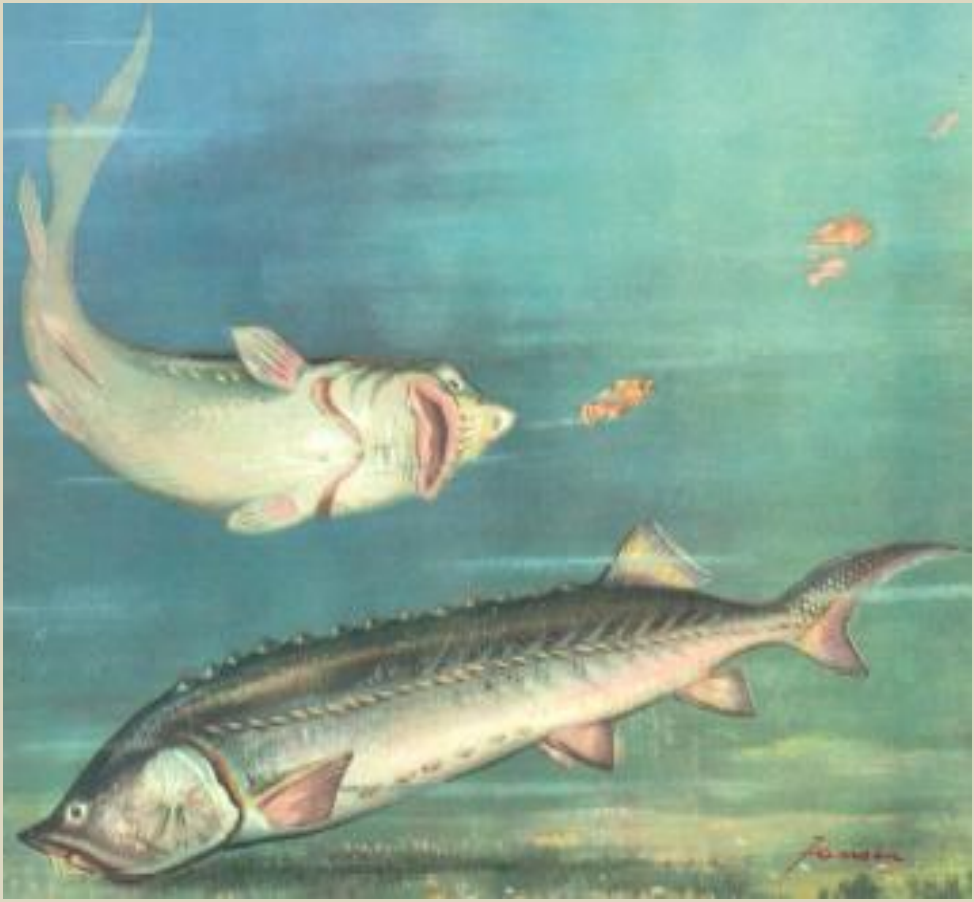

Morunul este gigantul peştilor din Marea Neagră şi Marea Caspică. Peşte marin migrator, ajunge în râuri şi fluvii pentru a se reproduce, odată cu venirea primăverii. În Dunăre, ajunge deseori până la Porțile de Fier, dar au fost semnalate exemplare care au înotat şi mai departe.

De obicei, morunii întâlniți în fața gurilor Dunării măsoară 2-2,5 metri lungime şi cântăresc 40-80 kg.

Morunul face parte din familia sturionilor.

PĂSTRUGA

(Acipenser stellatus)

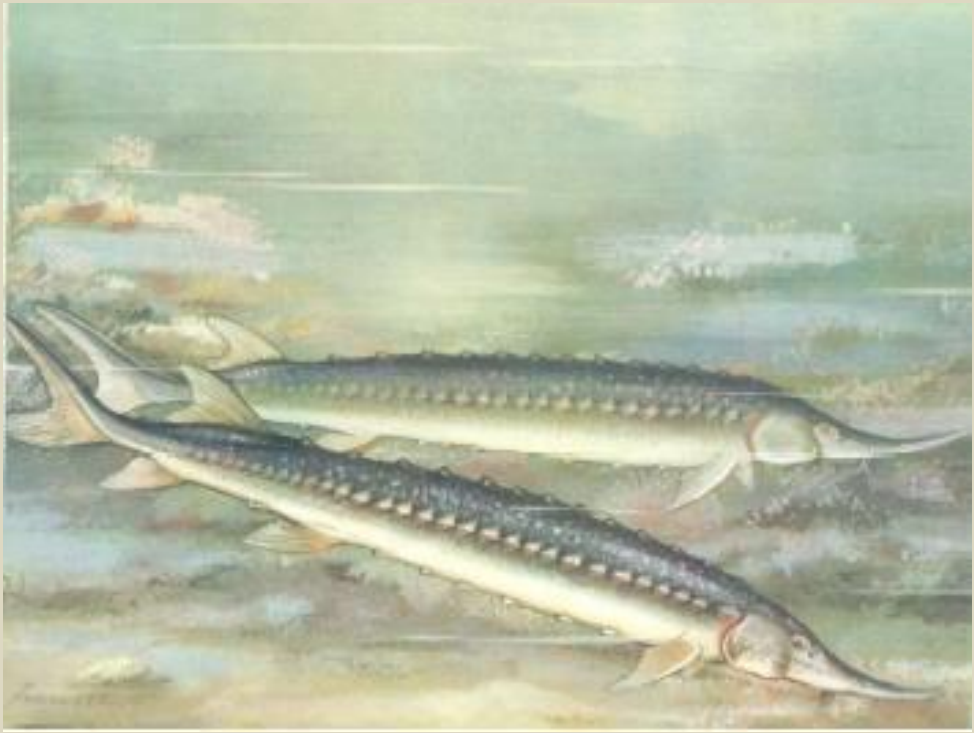

Peşte migrator marin, păstruga trăieşte în Marea Neagră, Marea de Azov şi Marea Caspică. Pentru reproducere, migrează în fluvii. În Dunăre, unele exemplare ajung uneori dincolo de Porțile de Fier, dar, de regulă, zonele unde se înmulțeşte păstruga sunt cuprinse între Giurgiu şi Brăila.

Interesant este faptul că păstrugile care trăiesc în mare au o culoare aproape neagră, iar cele din Dunăre sunt cenuşii. Dintre toți sturionii, păstruga are talia cea mai zveltă şi mai elegantă.

NISETRUL

(Acipenser güldenstaedti)

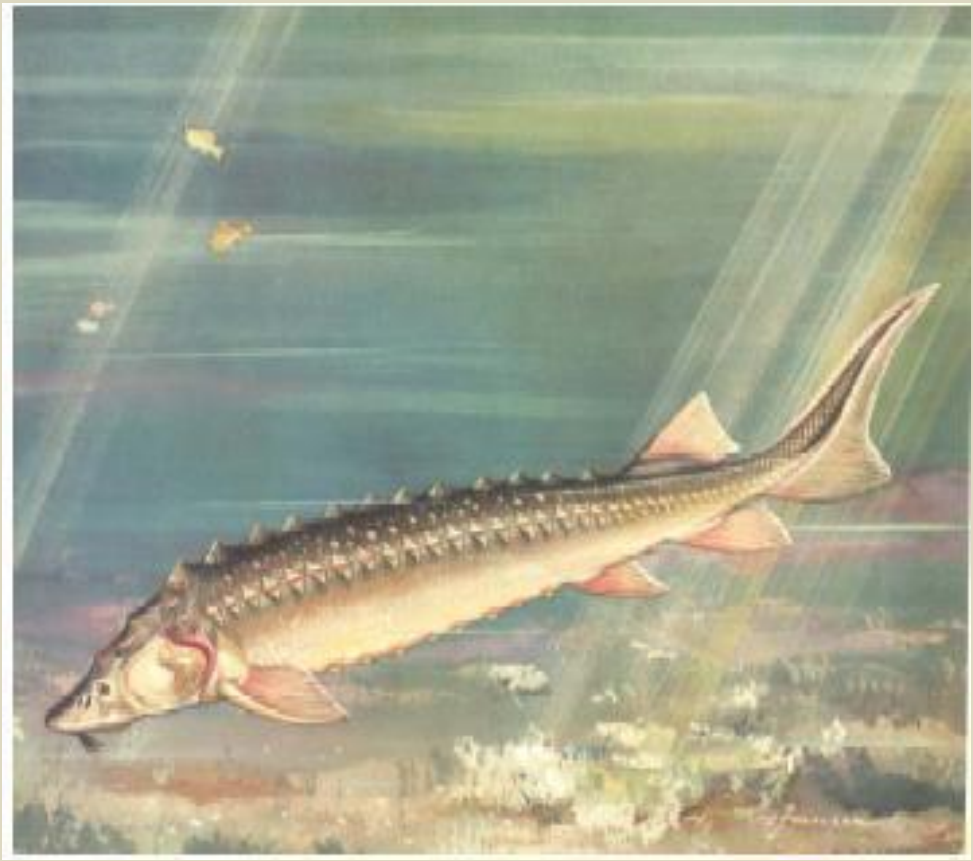

Nisetrul este un peşte marin migrator care parcurge distanțe foarte lungi, pentru a se înmulți în fluvii. În Dunăre, înoată chiar şi dincolo de Porțile de Fier.

Puii supraviețuiesc în apele Dunării până în lunile iunie-iulie, când înoată spre mare. Rămân până la 2-3 ani la gurile Dunării, iar după această perioadă se retrag la adâncime.

Este un sturion galben-cenuşiu, cu o lungime ce variază între 80 cm şi 1,2 metri. Există însă şi exemplare ce ajung până la 2 metri lungime şi 60 kg.

CEGA

(Acipenser ruthenus)

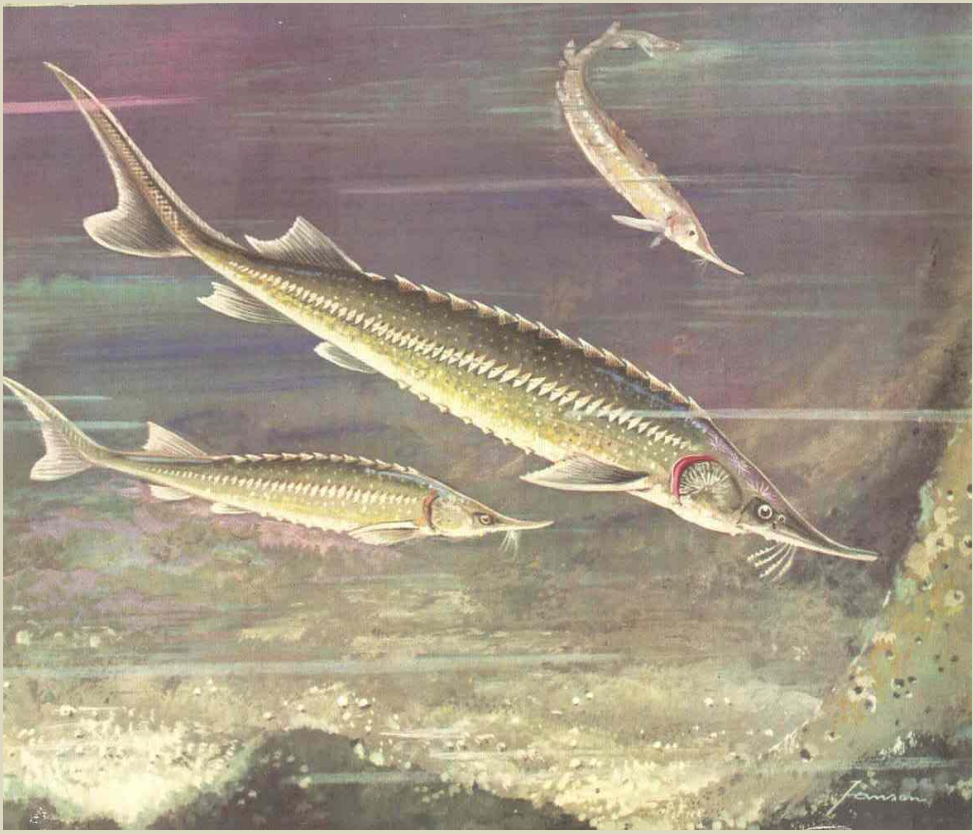

Cega este sturionul adaptat exclusiv vieții de apă dulce.

Are o lungime maximă de 1 metru şi o greutate de 16 kg. În Dunăre trăiesc, de obicei, exemplare de 50-60 cm, cu o greutate ce variază între 2 şi 4 kg. Populează râurile Europei de sud-est, inclusiv fluviul Dunărea.

Se hrăneşte cu larve de insecte, precum şi cu insecte adulte.

PĂSTRĂVUL DE MUNTE

(Salmo trutta fario)

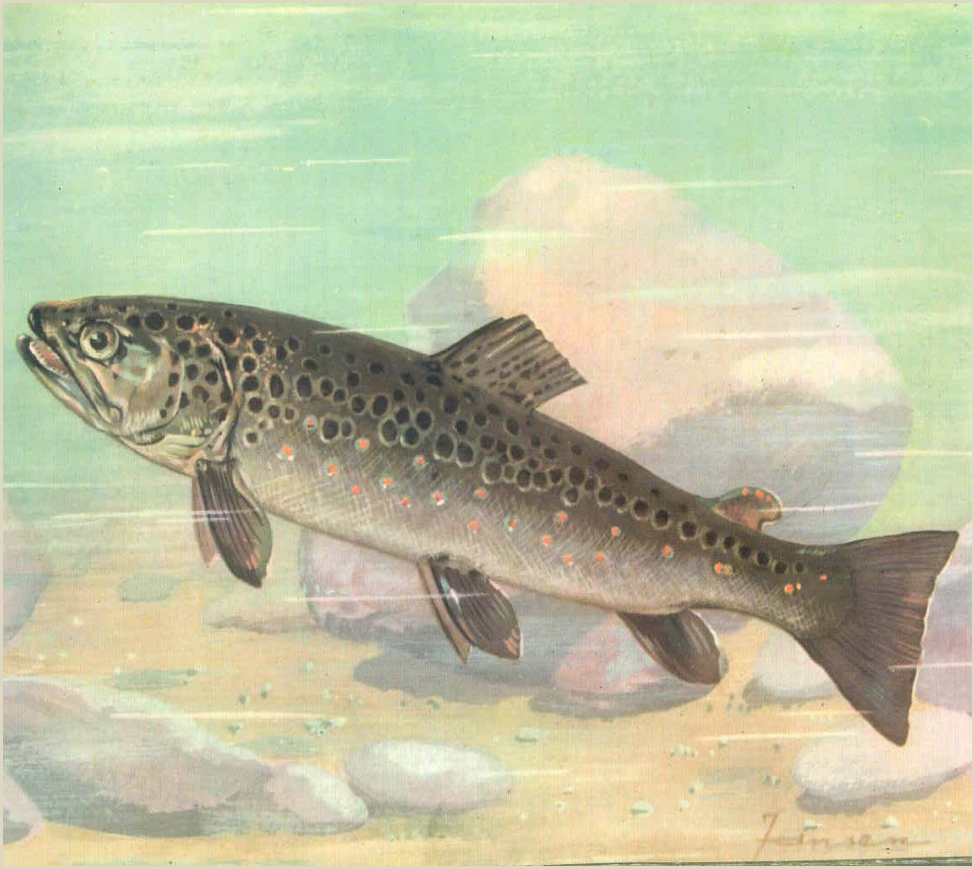

Peştele care a pus stăpânire pe apele de munte cristaline, reci şi repezi este păstrăvul.

Cu trupul zvelt, musculos, bogat colorat, păstrăvul este socotit, pe bună dreptate, podoaba râurilor de munte. Are gura mare, cu fălci puternice şi dinți ascuțiți, fiind un răpitor de temut.

Consumă cu lăcomie larve de insecte, gândaci de apă, muşte şi alte insecte, după care se aruncă – întocmai ca un arc de oțel – deasupra apei.

LIPANUL

(Thymallus thymallus)

Din aceeaşi familie cu păstrăvul face parte şi lipanul, un peşte viu colorat, care, obişnuit, ajunge până la 30-32 cm lungime şi o greutate de 350 grame.

Trăieşte în apele de munte domoale şi îi plac locurile cu apă mai adâncă. Lipanul se hrăneşte cu viermişori, moluşte şi, fiind bun vânător, uneori se aruncă deasupra apei după muşte şi alte insecte.

MREANA

(Barbus barbus)

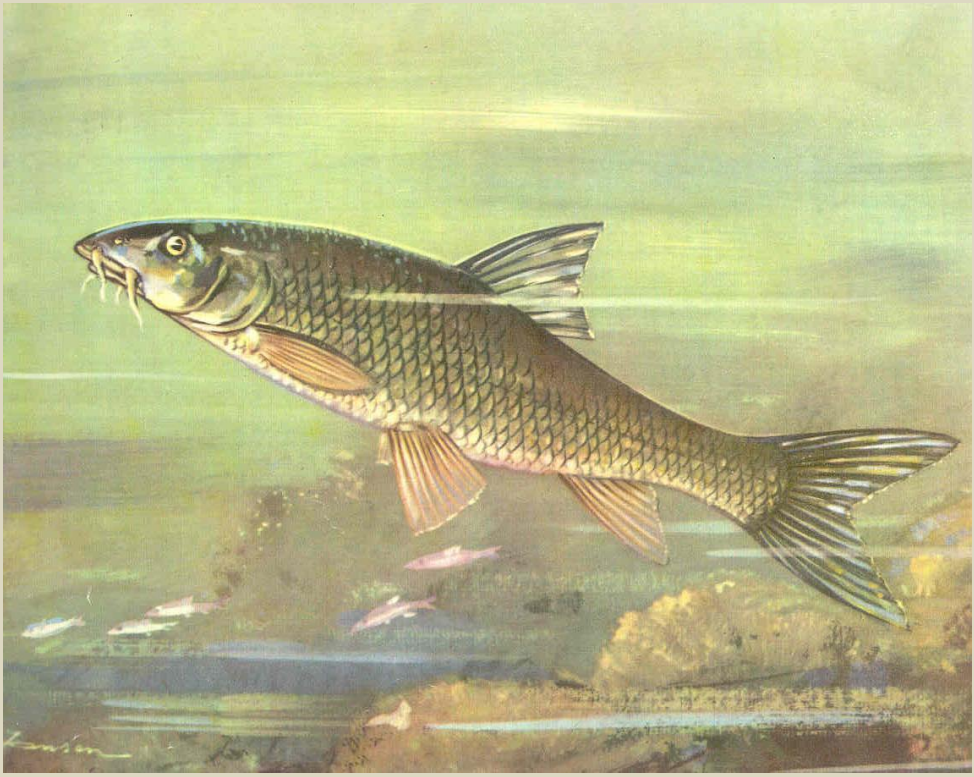

Mreana este răspândită aproape în toate râurile Europei. Este un peşte de culoare galbenă, cu pete închise.

Cunoscută ca un abil înotător, mreana trăieşte şi în Dunăre, în afluenții mai mari ai acesteia, urcând până în regiunea de munte.

Deoarece este un peşte sperios, îşi caută hrana către seară sau în timpul nopții, consumând viermişori, larve de insecte, moluşte mici.

LINUL

(Tinca tinca)

Linul este peştele bălţilor, al micilor bazine şi al râurilor de şes cu apă liniştită, invadată de vegetaţie. Corpul său este înalt, acoperit cu o piele groasă, cu toate înotătoarele rotunjite.

Linul are o culoare ce variază în funcţie de mediu: de multe ori, spinarea este de un verde-închis, iar părţile laterale de un verde-brun. Adesea, aceşti peşti au culoarea aurie, iar cei din bălţile înnămolite sunt chiar negri.

Linul preferă bălţile şi mlaştinile cu multă vegetaţie acvatică, unde găseşte hrană abundentă: moluşte, crustacee şi chiar vegetaţie.

BABUŞCA

(Rutilus rutilus)

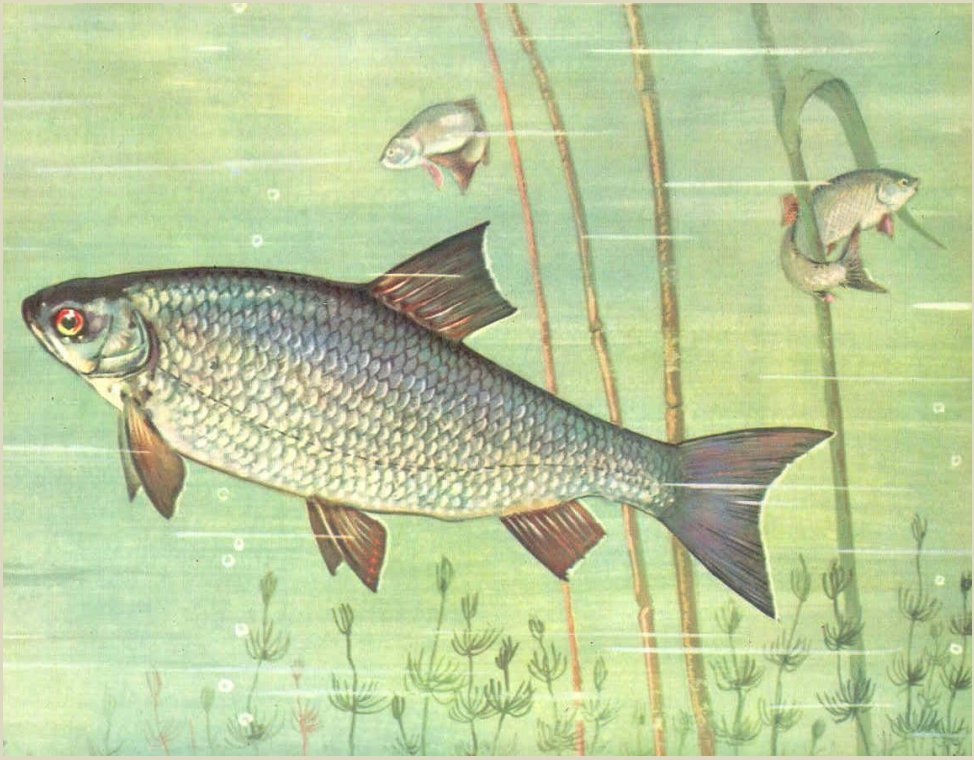

Soră cu roşioara, babuşca este un peşte larg răspândit în bazinul dunărean – în bălți, iazuri, heleştee, precum şi în râurile mari.

Foarte rar atinge 25-30 cm lungime şi 500 grame. În apele unde trăieşte, babuşca preferă fundurile nisipoase, hrănindu-se cu alge şi moluşte.

Iernează în cârduri, în gropile mai adânci din locurile de baştină.

CLEANUL

(Leuciscus cephalus)

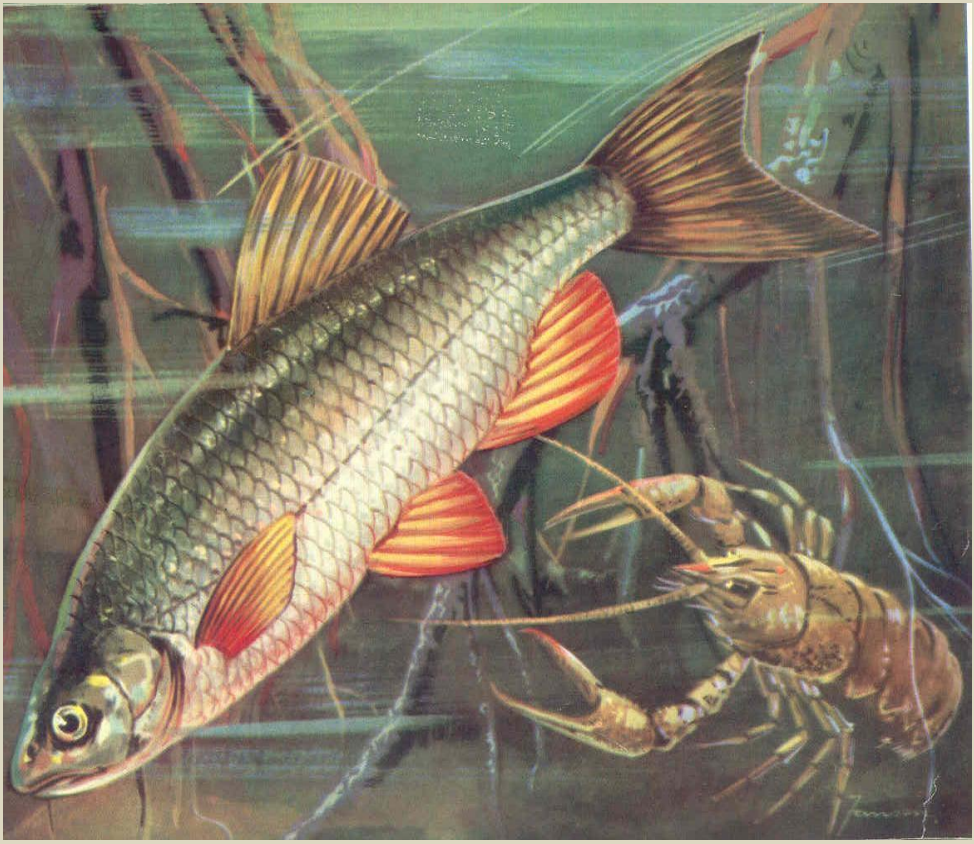

Cleanul pare a fi frate bun cu păstrăvul când vine vorba de lăcomia sa la mâncare: deseori se arcuieşte după pradă, chiar şi în afara apei. Hrana, după care înoată fără încetare, este variată – larve de insecte, resturi vegetale, viermi, pui de peşte şi icre.

Peştii tineri trăiesc în cârduri, dar, pe măsură ce înaintează în vârstă, devin solitari.

BOIŞTEANUL sau VERDETELE

(Phoxinus phoxinus)

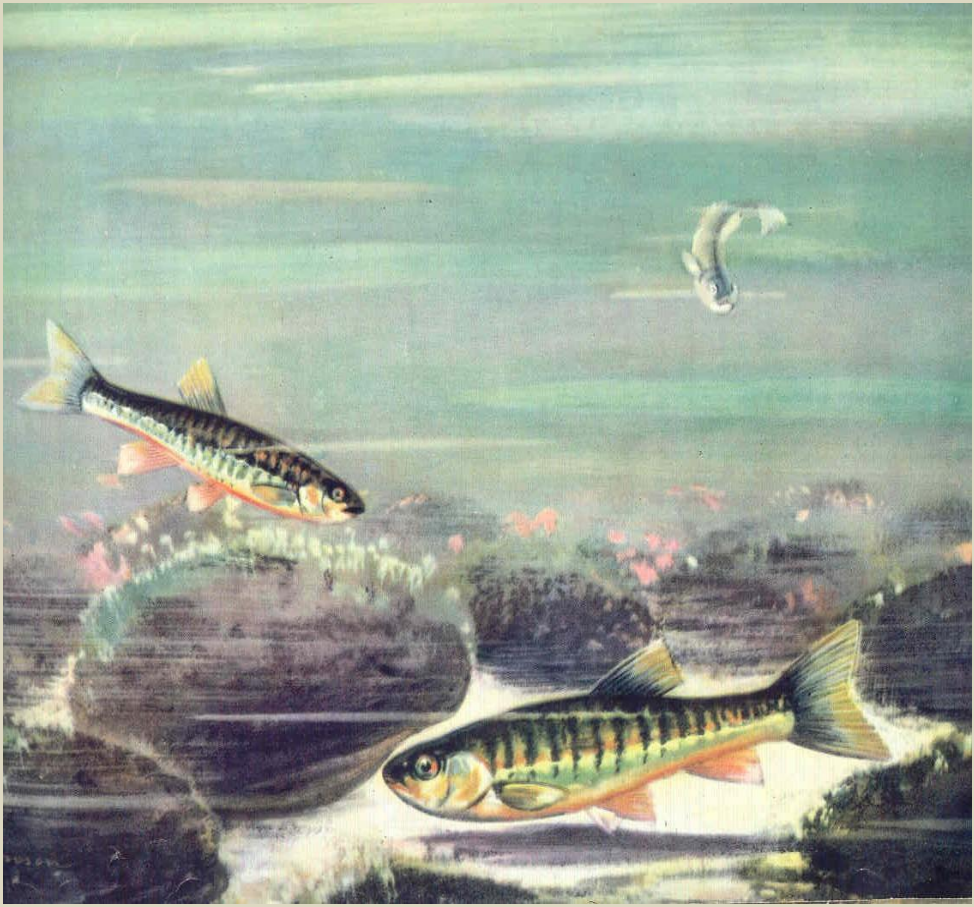

În apele limpezi de munte, uneori rătăcind şi în zona colinară a râurilor mari, se află boişteanul.

Are solzi mărunţi, asemănători cu ai linului, este viu colorat şi nu depăşeşte 10-12 cm lungime şi 14 grame.

Se spune despre boiştean că este un peşte zglobiu şi sociabil. Boiştenii trăiesc în cârduri mai tot timpul, săgetând apa într-o continuă vânătoare după viermişori.

MIHALȚUL

(Lota lota)

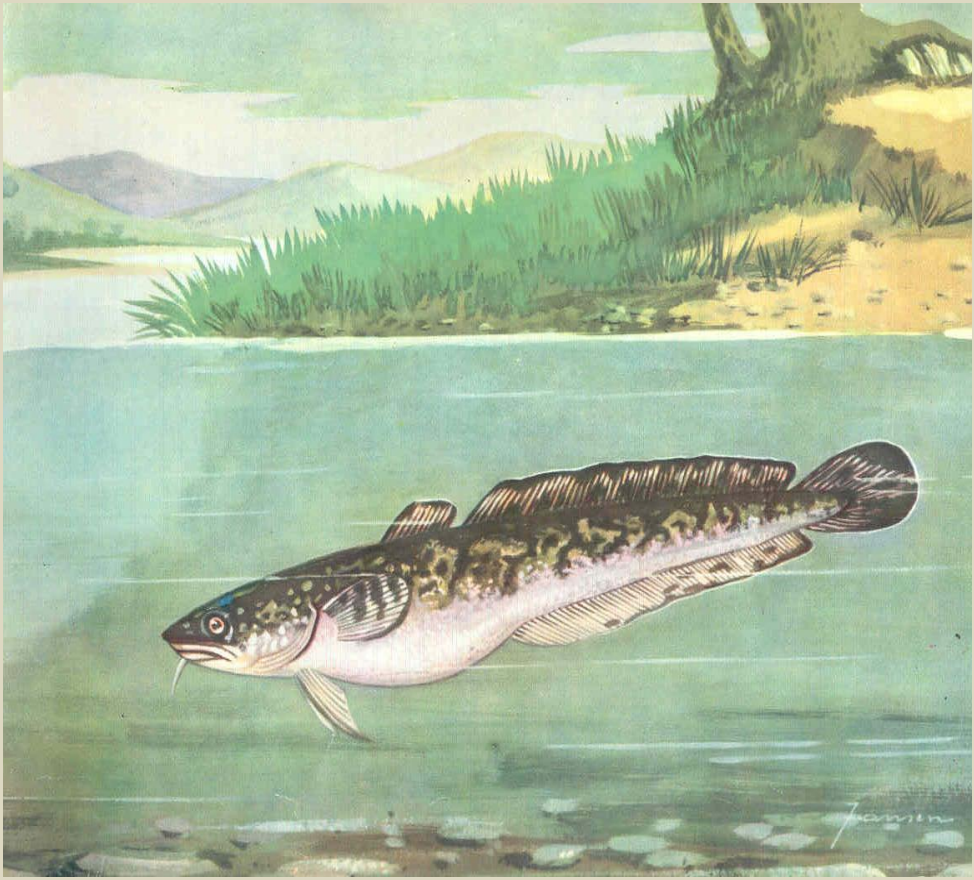

Mihalțul se întâlneşte în Dunăre şi în afluenții mari ai acesteia, pe care înoată până în regiunea de munte, preferând apele reci.

Este un răpitor, care atacă orice peşte şi, uneori, chiar pe semenii săi. Spre deosebire de majoritatea peştilor, vânează mai ales noaptea.

Puii mihalțului mănâncă larve de insecte, crustacee şi icrele altor peşti.

Alţi peşti întâlniţi în bazinul Dunării şi descrişi în această lucrare sunt: SOMNUL (Silurus glanis), SCRUMBIA DE DUNĂRE (Alosa pontica), CRAPUL (Cyprinus carpio), CARACUDA (Carassius carassius), PLĂTICA (Abramis brama), COSACUL (Abramis ballerus), ROŞIOARA (Scardinus erythrophthalmus), ŞALĂUL (Stizostedion lucioperca), ŞTIUCA (Esox lucius), BIBANUL (Perca fluviatilis) - Vezi **II. VIEŢUITOARE DIN ZONELE UMEDE - II.1.1. PEŞTI**

BIBLIOGRAFIE

ATLASUL PEŞTILOR DIN APELE R.P.R.
Editura Ştiințifică Bucureşti, 1963
Autori: Prof. Th. BUŞNIȚĂ, membru corespondent al Academiei R.P.R., Ing. I. ALEXANDRESCU
Planşe color: V. JANSEN

CĂLĂUZĂ ÎN LUMEA PLANTELOR ŞI ANIMALELOR
Ghid ilustrat
Editura Ceres Bucureşti, 1985
Autori: Prof. Dr. Constantin PÂRVU, Dr. Stoica GODEANU, Ing. Laurențiu STROE
Ilustrația: Mircea ŞERBAN, Felicia IONESCU, Valeria PAULIAN, Marilena NEGREA

MARINE MAMMALS OF THE WORLD. FAO SPECIES IDENTIFICATION GUIDE, p. 278-279.
Jefferson, Th. A., Leatherwood, S., Webber, M.A., 1993

BIOLOGICAL DIVERSITY IN THE BLACK SEA. A STUDY OF CHANGE AND DECLINE, p. 113
Zaitsev, Yu., Mamaev, V., 1997 –

Fauna Republicii Socialiste România – Crustacea, volumul IV Fascicula 9 (Decapoda)
Autor: Mihai C. BĂCESCU
Editura Academiei R.S.R., 1967

Viaţa în Marea Neagră
Autori: Dan MANOLELI şi Teodor T. NALBANT
Colecția „Natura şi omul”
Editura ştiințifică şi enciclopedică - Bucureşti, 1976

PĂSĂRILE DIN ROMÂNIA ŞI EUROPA
Determinator ilustrat
Publicat de Societatea Ornitologică Română cu sprijinul Societății Regale de Protecția Păsărilor (Marea Britanie)
Ediția în limba română © 1999 Octopus Publishing Group Ltd
Autori: Bertel BRUUN, Hakan DELIN, Lars SVENSSON

Ilustrații: Arthur SINGER, Dan ZETTERSTRÖM,
Versiune românească: Dan MUNTEANU,
Traducere şi culegere text: Alina MĂRGINEAN

ATLAS ZOOLOGIC

Editura Didactică şi Pedagogică Bucureşti, 1979
Autori: Prof. univ. dr. doc. Constantin BOGOESCU
Prof. emerit Alexandru DABIJA
Prof. emerit Emil SANIELEVICI
Ilustrația: Ion TOMA, Virgil JANSEN

Cartea roşie a vertebratelor din România

Curtea Veche - Bucureşti, 2005
Academia Română
Muzeul Național de Istorie Naturală „Grigore Antipa”
Editori: Acad. Nicolae BOTNARIUC, Dr. Victoria TATOLE

Zoologia vertebratelor

Editura Didactică şi Pedagogică – Bucureşti, 1983
Prof. Univ. Dr. Traian CEUCA
Conf. Univ. Dr. Niculai VALENCIUC
Lector univ. Dr. Alexandrina POPESCU

Mulțumim

Institutului Naţional de Cercetare-Dezvoltare Marină „Grigore Antipa” – Constanţa
şi
Administraţiei Rezervaţiei Biosferei Delta Dunării – Tulcea
pentru sprijinul acordat
în realizarea acestei enciclopedii.

Cuprins

I. VIAŢA ÎN MAREA NEAGRĂ 3
I.1. PEŞTII 4
RECHINUL (Squalus acanthias) 4
VULPEA DE MARE – VATOSUL (Raja clavata) 5
PISICA DE MARE (Trygon pastinaca) 6
NISETRUL (Acipenser güldenstaedti) 7
PĂSTRUGA (Acipenser stellatus) 8
MORUNUL (Huso huso) 9
CHEFALUL MARE sau LABANUL (Mugil cephalus) 11
LUFARUL (Pomatomus saltatrix) 12
ŞPROTUL (Sprattus sprattus phalericus) 13
STAVRIDUL (Trachurus mediterraneus ponticus) 14
HAMSIA (Engraulis engrasicholus ponticus) 15
SCRUMBIA ALBASTRĂ (Scomber scombrus) 16
ATERINA (Atherina mochon pontica) 17
ŢIPARUL DE MARE – ANGHILA sau HELIOSUL 18
ZĂRGANUL (Belone belone) 19
CALCANUL (Rhombus maeoticus) 20
CAMBULA (Pleuronectes flesus) 21
LIMBA DE MARE (Solea nasuta) 22
CĂLUŢUL DE MARE (Hippocampus hippocampus) 23
ACUL DE MARE (Syngnathus tenuirostris) 24
PEŞTELE CU SPADĂ (Xyphias gladius) 24
GUVIDUL DE MARE (Gobius ophiocephalus) 26
RÂNDUNICA DE MARE (Trigla lucerna) 27

DRAGONUL sau DRACUL DE MARE (Trachinus draco) 28
BOUL DE MARE (Uranoscopus scaber) 29
SCORPIA DE MARE sau PORCUL DE MARE 30
I.2. MAMIFERELE 31
Afalinul (delfinul cu bot de sticlă sau delfinul cu bot gros) 31
Delfinul comun 32
Focena (porcul de mare sau marsuinul) 33
Focile călugăr 34
I.3. CRUSTACEELE 36
CREVETA DE IARBĂ, GARIDA 36
CREVETA, GARIDA DE PIATRĂ 37
CREVETA DE NISIP sau GARIDA DE NISIP 37
CRABUL DE IARBĂ 39
CRABUL DE NISIP 39
CRABUL ROŞU 40
CRABUL DE PIATRĂ 41
CRABUL DE ŢĂRM, CAMIORCA 42
CRABUL PĂROS 43
PAGURIE 44
II. VIEŢUITOARE DIN ZONELE UMEDE 46
II.1. PEŞTI ŞI PĂSĂRI 47
II.1.1. PEŞTI 48
SOMNUL 48
CRAPUL 49
CARACUDA 50
PLĂTICA 51

COSACUL 52
ROŞIOARA 53
SCRUMBIA DE DUNĂRE 54
ŞALĂUL 55
ŞTIUCA 56
BIBANUL 57
II.1.2. PĂSĂRI 58
PELICANUL COMUN 58
EGRETA MICĂ 59
STÂRCUL CENUŞIU 60
CORMORANUL MARE 61
LOPĂTARUL 62
LEBĂDA CUCUIATĂ sau LEBĂDA DE VARĂ 63
RAŢA MARE 64
ŢIGĂNUŞUL 65
CORCODELUL MARE 66
CIOCÎNTORS 67
PESCĂRAŞUL ALBASTRU 68
LIŞIŢA 69
II.2. MAMIFERE 70
CASTORUL EUROPEAN – Castor fiber 71
VIDRA – Lutra lutra 72
NURCA – Mustela lutreola 73
CHIŢCANUL DE APĂ - Neomys fodiens 74
ŞOBOLAN DE APĂ – Arvicola terrestris 75
BIZAM – Ondatra zibethica 76

LUPUL – Canis lupus 77
PISICA SĂLBATICĂ – Felix silvestris 78
VULPEA – Vulpes vulpes 79
MISTREŢUL – Sus scrofa 80
III. PEŞTII DIN BAZINUL DUNĂRII 81
MORUNUL 82
PĂSTRUGA 83
NISETRUL 84
CEGA 85
PĂSTRĂVUL DE MUNTE 86
LIPANUL 87
MREANA 88
LINUL 89
BABUŞCA 90
CLEANUL 91
BOIŞTEANUL sau VERDETELE 92
MIHALŢUL 93
BIBLIOGRAFIE 95

Enciclopedie editată de:

VIAŢA ÎN MAREA NEAGRĂ - I.1. PEŞTII

MINISTERUL MEDIULUI ŞI GOSPODĂRIRII APELOR
Direcţia Managementul Resurselor de Apă
Serviciul Managementul Integrat al Zonei Costiere şi Ape de Frontieră
Bucureşti - Ianuarie 2006

VIAŢA ÎN MAREA NEAGRĂ - I.2. MAMIFERELE

MINISTERUL MEDIULUI ŞI GOSPODĂRIRII APELOR
Direcţia Managementul Resurselor de Apă
Serviciul Managementul Integrat al Zonei Costiere şi Ape de Frontieră
Bucureşti - Februarie 2006

VIAŢA ÎN MAREA NEAGRĂ - I.3. CRUSTACEELE

MINISTERUL MEDIULUI ŞI GOSPODĂRIRII APELOR
Direcţia Managementul Resurselor de Apă
Serviciul Managementul Integrat al Zonei Costiere şi Ape de Frontieră
Bucureşti - Mai 2006

VIEŢUITOARE DIN ZONELE UMEDE - II.1. PEŞTI ŞI PĂSĂRI

MINISTERUL MEDIULUI ŞI DEZVOLTĂRII DURABILE
Direcţia Managementul Resurselor de Apă
Serviciul Cooperare Internaţională în Domeniul Gospodăririi Apelor
Bucureşti - Iunie 2008

VIEŢUITOARE DIN ZONELE UMEDE - II.2. MAMIFERE

MINISTERUL MEDIULUI
Direcţia Generală pentru Managementul Apelor
Direcţia Amenajare şi Protecţia Apelor
Compartimentul Protecţia Apelor şi Cooperare Internaţional
Bucureşti - Iunie 2009

PEŞTII DIN BAZINUL DUNĂRII

MINISTERUL MEDIULUI ŞI PĂDURILOR
Direcţia Generală Managementul Apelor
Bucureşti - Iunie 2010

cu sprijinul

Asociaţia Parteneriatul Global al Apei din România – GWP România. www.GWPRomania.ro

Institutului Naţional de Cercetare-Dezvoltare Marină „Grigore Antipa" – Constanţa

Administraţiei Rezervaţiei Biosferei Delta Dunării – Tulcea